

**URHEILUSEURATOIMINNAN ARVOT JA SOSIAALISTAVA VAIKUTUS LASTEN
JA NUORTEN URHEILUVALMENTAJIEN KUVAAMANA**

Julius Liimatta

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

TIIVISTELMÄ

Liimatta, J. 2022. Urheiluseuratoiminnan arvot ja sosiaalistava vaikutus lasten ja nuorten urheiluvalmentajien kuvaamana. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma. 69 s., 3 liitettä.

Tässä liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu –tutkielmassa selvitetään millaisia arvoja lasten ja nuorten urheiluharrastamisessa näkyy ja mihin urheiluharrastaminen lapsia ja nuoria sosiaalistaa. Urheilulle ja seuratoiminnalle on historian saatossa asetettu monenlaisia merkityksiä ja tavoitteita. Kasvatus on perinteisesti ollut merkittävä osa seuratoimintaa, mutta toisaalta nyky-yhteiskunta on ympäristö, jossa usein korostuvat armottoman kilpailun ja jatkuvan suorittamisen kaltaiset ilmiöt. Urheiluharrastamisen ollessa lasten ja nuorten ylivoimaisesti suosituin harrastus on tärkeää tarkastella, millaisena sen rooli nyky-yhteiskunnassa näyttäytyy ja millaisia vaikutuksia sillä on harrastaviin lapsiin ja nuoriin.

Tutkielman kirjallisuuskatsausosiossa tarkastellaan suomalaisen urheiluseuratoiminnan historiaa ja muodostetaan käsitys seuratoiminnan ja liikuntakulttuurin nykytilasta. Urheiluharrastuksen sosiaalistavan vaikutuksen hahmottelussa tutkielmassa hyödynnetään rakenteellisen funktionalismin paradigmaa, jossa ajatuksena on, että yhteiskunnan eri osilla, kuten seuratoiminnalla, on omat tehtävänsä, joita täyttämällä yhteiskunnassa säilytetään tietty tasapainotila. Tutkielman teoriaosiossa tarkastellaan myös millaista aiempaa tutkimusta lasten ja nuorten seuratoiminnan arvoista ja sille annetuista merkityksistä on tehty. Tutkielmassa käytettävä aineisto muodostuu kuudesta teemahaastattelusta. Haastateltavat ovat lasten ja nuorten urheiluvalmentajia sekä yksilö- että joukkuelajeista.

Haastatteluaineiston perusteella lasten ja nuorten urheiluvalmennuksessa näkyvät arvot jakautuivat neljään teemaan. Nämä teemat olivat sosialisointi, yhteisöllisyys, hauskuus ja aikaansaamisen arvo. Pääosin urheiluharrastuksen sosiaalistavan vaikutuksen nähtiin olevan positiivinen. Urheiluharrastus opettaa esimerkiksi pitkäjänteisyyttä sekä pettymysten käsittelyä ja liikuntaharrastuksella nähtiin olevan yhteiskuntakelpoisuutta lisäävä vaikutus. Urheiluharrastuksen negatiivisten vaikutusten kohdalla painotettiin niiden olevan hyvin yksilökohtaisia ja persoonasta riippuvaisia. Haastatteluihin valitut lasten ja nuorten urheiluvalmentajat olivat yksimielisiä siitä, että valmentajan kasvatuksellinen rooli on merkittävä. Valmentajat nostivat kuitenkin esiin huolta siitä, kuinka aina valmennuksessa kasvatuksellista roolia ja vastuuta ei ymmärretä tarpeeksi hyvin. Lasten ja nuorten urheiluharrastamiselle kohdistetut erilaiset tavoitteet ja vaatimukset näyttävät johtavan myös seuratoiminnassa näyttäytyvien arvojen moninaisuuteen.

Asiasanat: lasten ja nuorten urheilu, valmennus, urheiluseurat, arvot, funktionalismi

ABSTRACT

Liimatta, J. 2022. Values and socializing effect of sports clubs as described by youth sports coaches. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport. 69 p., 3 appendices.

This master's thesis in social sciences of sport examines the values that are reflected in sports of children and adolescents and into what sports socializes children and adolescents. Throughout history a wide range of meanings and goals have been set for sports clubs. Education and upbringing have traditionally been important part of sports club activities, but on the other hand, modern society is an environment where phenomena such as relentless competition and continuous performance are often emphasized. As sport is by far the most popular activity for children and adolescents, it is important to look at how it plays a role in modern society and how it affects children and adolescents.

The literature review section of the dissertation examines the history of Finnish sports clubs and forms an understanding of the current state of sports clubs and the Finnish sports culture. In outlining the socializing effect of sports, the dissertation utilizes the paradigm of structural functionalism, in which the idea is that different parts of society, such as sports clubs, have their own functions, which maintain a certain state of balance in society. The theoretical part of the dissertation also examines what previous research has been done on the values and significance of sports club activity for children and adolescents. The material used in the dissertation consists of six thematic interviews. The interviewees are youth sports coaches from both individual and team sports.

Based on the interview material, the values shown in youth sports coaching and sports club activity were divided into four themes. These themes were the value of socialization, the value of communality, the value of fun, and the value of accomplishment. The socializing effect of sports was seen to be mainly positive. Sports teaches for example perseverance and the handling of disappointments. Regarding the negative effects of sports, it was emphasized that they are very individual and personality dependent. The sports coaches for children and adolescents selected for the interviews agreed that the coach's educational role is significant. However, coaches raised concerns about how the educational role and responsibilities in coaching are not always well understood. The different goals and requirements for youth sports seem to lead to a diversity of values in action.

Keywords: youth sports, coaching, sports clubs, values, functionalism

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO	1
2	LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURATOIMINTA.....	5
2.1	Urheiluseuratoiminnan juuret ja suomalainen liikuntakulttuuri	5
2.2	Urheiluseuratoiminnan nykytila ja liikuntakulttuurin muutokset	9
3	URHEILUHARRASTUKSEN SOSIAALISTAVA VAIKUTUS	13
3.1	Funktionalistinen lähestymistapa urheiluun	13
3.1.1	Funktionalismi	13
3.1.2	Funktionalistinen teoria urheiluharrastuksen tutkimisessa	16
3.2	Urheiluharrastus ja sosialisatio.....	17
3.2.1	Sosialisatio.....	17
3.2.2	Urheiluun sosiaalistuminen ja urheilun sosiaalistava vaikutus	18
3.3	Urheilun arvot	22
3.3.1	Arvot	22
3.3.2	Urheiluun yhdistettävät arvot Suomessa.....	24
4	LASTEN JA NUORTEN URHEILUVALMENNUS	28
4.1	Hyvä valmennus.....	28
4.2	Urheiluvalmentajan kasvatuksellinen rooli	30
5	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA JA TOTEUTUS	32
5.1	Tutkimuskysymykset ja haastateltavat	32
5.2	Teoreettiset lähtökohdat ja aineistonkeruu	33
5.3	Aineiston analyysi	35

5.4 Eettisiä huomioita.....	37
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	39
6.1 Urheiluharrastus sosiaalistamassa arvoihin	39
6.1.1 Eväitä elämään - sosialisointi arvo.....	39
6.1.2 Ystäviä ja turvallinen ympäristö - yhteisöllisyyden arvo.....	43
6.1.3 Harrastaminen on hauskaa - hauskuuden arvo	45
6.1.4 Kehittymistä ja kilpailua - aikaansaamisen arvo	46
6.1.5 Urheilu ei ole täydellistä - arvostus ja urheiluharrastuksen varjopuoli.....	48
6.2 Valmentajan kasvatuksellinen rooli	52
6.2.1 Turvallinen valmentaja	52
6.2.2 Innostava valmentaja	54
6.2.3 Sopeutuva valmentaja	55
7 YHTEENVETO JA TUTKIMUKSEN RAJOITTEET	57
8 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	60
LÄHTEET	63

1 JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelun kohteena on se, millaisena lasten ja nuorten urheiluseuratoiminta näyttäytyy nyky-yhteiskunnassa. Mitkä arvot seuratoiminnassa korostuvat ja mihin harrastaminen lapsia ja nuoria sosiaalistaa? Urheiluseurat ovat liikuttaneet Suomessa lapsia ja nuoria vuosikautia, ja vuonna 2018 seuratoiminta tavoitti 9-15-vuotiaista suomalaisista lapsista ja nuorista 62 prosenttia (Blomqvist, Mononen, Koski & Kokko 2019). Ei siis ole yhdentekevää millaisia arvoja toiminnassa ilmenee ja mihin harrastaminen lapsia sosiaalistaa. Seuratoimintaan kohdistuu hyvin vaihtelevia odotuksia, joista yksi esimerkki on kiista siitä, onko lasten urheilun oltava enemmän kilpailuhenkisyteen kannustavaa vai kaikki pelaa -periaatteen ohjaavaa tasapäistävä harrastamista. Selvää lasten ja nuorten urheilun osalta on kuitenkin kehityskulku, jossa toiminta on ottanut askelia entistä ammattimaisempaan ja tavoitteellisempaan suuntaan, mikä selittyy osaltaan jo sen myötä, kuinka urheilun arvomaailma on osa ympäröivän yhteiskunnan arvomaailmaa (Loland 2011, 15).

Suorittaminen ja tavoitteellisuus kuvaavat sanoina nyky-yhteiskuntaa takuulla enemmän, kuin vaikkapa leikki ja joutilaisuus. Suorittamiseen ja kilpailuun painottuvan yhteiskunnan arvojen valuminen seuratoimintaan haastaa toiminnalle perinteisemmin asetettuja, erityisesti kasvatukseen liittyviä, tavoitteita. Tämä on tärkeää, sillä urheilun asema lasten ja nuorten harrastuksena on suomalaisessa yhteiskunnassa äärimmäisen merkittävä, ja urheilu onkin ylivoimaisesti suosituin harrastus (Mäenpää & Korkatti 2012, 7). Urheiluharrastaminen tapahtuu usein seuratoiminnassa mukana olemisena, mikä korostaa seurojen merkitystä suomalaisessa urheilukontekstissa. Seuratoiminnan merkityksellisyydestä Suomessa kertoo myös se, että siitä tehdään runsaasti tutkimusta etenkin liikunnan yhteiskuntatieteiden alalla. Kysymys siitä, mihin urheiluseuratoiminta nykypäivänä lapsia ja nuoria oikeastaan sosiaalistaa on näin ollen ajankohtainen ja tärkeä.

Urheiluharrastamista ja sen sosiaalistavaa vaikutusta tarkasteltaessa tässä tutkielmassa hyödynnetään funktionalistista teoriaa. Teoriassa yhteiskunnan ajatellaan koostuvan erilaisista osista, joilla kaikilla on oma tehtävänsä yhteiskunnan tasapainotilan säilyttämisessä. (esim.

Giulianotti 2015, 1–3; Stolley 2005, 23–24.) Funktionalistinen viitekehys on hyödyllinen yhteiskunnan sosiaalisen rakenteen hahmottamisessa ja yhteiskunnan eri osien, kuten seuratoiminnan, tehtävien tarkastelussa. Funktionalismin uranuurtajan yhdysvaltalaisen sosiologin Talcott Parsonsin (1966, 11) mukaan yhteiskunnan normatiivisen järjestyksen kannalta kulttuurin arvot ovat keskeisessä asemassa, ja tässä tutkielmassa urheiluharrastuksen sosiaalistavaa vaikutusta lähestytäänkin arvojen näkökulmasta.

Honkonen ja Suoranta (1999) ovat tarkastelleet junioriurheilulle asetettavia tavoitteita erilaisten junioriurheilun puhetapojen avulla. Eri puhetapoja ovat tehovalmennuspuhe, hauskuuspuhe, sosialisatiopuhe ja terveyspuhe. Hämäläinen (2008) on väitöskirjassaan puolestaan tutkinut ja luokitellut urheilun eetoksia ja ihanteita sekä tarkastellut kasvatuksen asemaa urheiluharrastamisessa. Erilaisia urheilun eetoksia esitellään viisi erilaista: työn eetos, menestyksen eetos, hauskuuden eetos, huolenpidon eetos ja virtuositeetti. Tässä tutkielmassa etsittäviä urheiluharrastamisen ja -valmennuksen arvoja peilataan funktionalistisen teorian ohella myös näihin junioriurheilun puhetapoihin ja urheilun eetoksiin.

Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu eräänlaisesta funktionalistisen teorian sekä Honkosen ja Suorannan junioriurheilun puhetapojen (1999) ja Hämäläisen (2008) urheilun eetosten vuoropuhelusta. Funktionalistinen teoria asettaa yhteiskunnan osille eri tehtäviä, ja urheiluseuratoimintaa tarkastellaankin “funktionalistisen linssin” läpi olettaen, että sillä on omat tehtävänsä täytettävänä. Puhetavat ja eetokset ovat puolestaan tukemassa kerätyn haastatteluaineiston ohella siihen vastaamista, mitä nämä lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnalle kohdistuvat tehtävät ovat ja mitkä arvot seuratoiminnassa ja valmennuksessa korostuvat. Näiden lisäksi löydöksiä peilataan siihen, miten ne suhtautuvat Suomessa käytettyihin lasten ja nuorten urheilun ja valmennuksen apuvälineisiin, kuten valmennusosaamisen malliin (Olympiakomitea 2021) ja urheilijan polkuun.

Tutkielman tarkoituksena on selvittää millaiset arvot seuratoiminnassa korostuvat. Erityisenä mielenkiinnon kohteena on se, miten tärkeinä kasvatukselliset arvot näyttäytyvät seuratoiminnassa. Tutkielmassa kysymystä lasten seuratoiminnassa korostuvista arvoista lähestytään valmennuksen näkökulmasta. Valmentajat ovat tyypillisesti seuratoiminnassa

lähisimmin lasten kanssa tekemisissä, minkä vuoksi valmennuksessa näkyvien arvojen selvittäminen itse valmentajilta on otollinen lähestymistapa tutkimukselle. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksessa näkyviä arvoja tarkasteltaessa oleelliseksi näkökulmaksi nousee myös valmentajan kasvatuksellinen vastuu ja asema kasvattajana. Kasvatuksellisuus on ollut pitkään seuratoiminnassa mukana tärkeänä osa-alueena, mutta valmentajilla on vain harvoin kasvatukseen ja kasvattamiseen liittyvää koulutusta. Usein valmentamisen pariin on päädytty lajitaustan kautta, eikä välttämättä kasvattaminen ole ollut päällimmäisenä tavoitteena mielessä. Kysymys siitä, miten juniorivalmentajat kokevat oman roolinsa kasvattajana onkin mielenkiintoinen.

Seuratoiminnan ja siihen liittyvien ilmiöiden tutkimisen tärkeyttä lisäävät myös seura- ja urheilukentässä tapahtuneet muutokset. Urheiluseurojen tarjoamalle toiminnalle asetetaan yhä enemmän toisistaan eriäviä vaatimuksia, minkä vuoksi seurat toimivat melkoisen paineen alla. Urheiluharrastuksen voidaan odottaa esimerkiksi kasvattavan lasta hyvää ihmisyyttä kohti, tekemisen lapsetta huippu-urheilijan, mutta samalla on kuitenkin tärkeää, että kaikki pääsevät pelaamaan ja tekemään. Lisäksi harrastuksen tulee tarjota huimia elämyksiä, mutta se ei kuitenkaan saisi olla liian kallista. Kun toimintaan kohdistuu hyvin laaja kirjo odotuksia, on tärkeää tutkia sitä, millaiset arvot todella nousevat esiin lasten ja nuorten valmennuksessa. Heijastuvatko yhteiskunnassa yleisesti vallitsevat kilpailua ja suorituksia korostavat arvot suoraan seuratoimintaan vai korostuvatko valmennuksessa yhä seuratoiminnalle perinteisemmät kasvatukselliset arvot? Toiminnan laajuuden vuoksi ei ole yhdentekevää mihin urheiluharrastus lapsia sosiaalista.

Asetetuilla tutkimuskysymyksillä pyritään vastaamaan siihen millaisia arvoja lasten ja nuorten valmennuksessa ilmenee. Lisäksi tutkielma pyrkii vastaamaan siihen, millaisena lasten ja nuorten valmentajat kokevat oman kasvatuksellisen vastuunsa ja aseman kasvattajana. Tutkielmalle asetetut kaksi päätutkimuskysymystä ovat:

1. Millaisia arvoja lasten ja nuorten urheiluvalmentajien valmennuksessa ilmenee?
2. Millaisena lasten ja nuorten urheiluvalmentajat kokevat oman kasvatuksellisen roolinsa?

Tutkielman kirjallisuuskatsausosio rakentuu johdannon jälkeisistä kahdesta pääluvusta. Ensin luodaan katsaus urheiluseuratoimintaan suomalaisessa yhteiskunnassa, ja kolmannessa pääluvussa käsitellään laajemmin urheiluharrastusta ja sen sosiaalistavaa vaikutusta. Neljännessä pääluvussa tarkastellaan lasten ja nuorten urheiluvalmennusta ja erityisesti sen kasvatuksellista ulottuvuutta. Kirjallisuuskatsauksen jälkeen esitellään tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä seikkoja, tutkimuksen tuloksia ja pohdintaa tutkielman annista.

Pro gradu -tutkielma on tehty yhteistyössä Suomen Mielenterveys ry:n eli Mieli ry:n Nuori mieli urheilussa –hankkeen kanssa. Hankkeen pääasiallisena tavoitteena on edistää juniorivalmentajien osaamista lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemisessa valmentamisen kontekstissa. Hankkeen rahoitus tulee Sosiaali- ja terveysministeriön Veikkauksen voitoista sekä Opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

2 LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURATOIMINTA

Urheiluseuratoiminnan asema suomalaisessa yhteiskunnassa on kiistatta merkittävä etenkin lasten ja nuorten liikuttajana, mutta myös kasvattajana. 9–15-vuotiaista suomalaisista lapsista ja nuorista seuratoimintaan osallistuu tällä hetkellä tai on aiemmin osallistunut jopa 88 prosenttia, joten seuratoiminta tavoittaa lähes yhdeksän kymmenestä suomalaisesta lapsuuden ja nuoruuden aikana (Blomqvist ym. 2019). Tämän vuoksi seuratoiminnan vastuuta ja merkitystä lasten ja nuorten elämässä voidaan pitää erittäin merkittävänä. Tässä luvussa kuvataan urheiluseuratoiminnan historiaa suomalaisessa yhteiskunnassa, minkä lisäksi luvussa tarkastellaan keskeisiä yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa tapahtuneita muutoksia ja niiden heijastumista seuratoimintaan. Luvun tarkoituksena on luoda yleiskuva nykypäivän liikunta- ja urheiluseuratoiminnasta Suomessa.

2.1 Urheiluseuratoiminnan juuret ja suomalainen liikuntakulttuuri

Urheilun käsitteellä viitataan fyysisiin ponnistuksiin, joille on ominaista kilpailu. Urheilulle tyypillisiä asioita ovat fyysisen suorituskyvyn ja lajissa tarvittavien taitojen vertailu, sekä näiden kehittäminen harjoittelun avulla lajissa menestymiseksi. Liikunta voidaan puolestaan määrittää laajemmaksi termiksi, joka kattaa kaiken tarkoituksella tehdyn fyysisen toiminnan. Näin ollen liikunta kattaa sisälleen myös urheilun. Lasten ja nuorten urheilulla tarkoitetaan alle 19-vuotiaiden kilpailullista toimintaa, jossa tavoitteet voivat vaihdella aina hyväksi kansalaiseksi kasvattamisesta huippu-urheilijan urapolkuun. Urheiluseurat ovat merkittävin ympäristö, jossa lapset ja nuoret harrastavat urheilua. (Lämsä 2009.)

Ennen 1800-luvun puoliväliä nykyisen ymmärryksen mukaiset liikunnan ja urheilun käsitteet olivat käytännössä tuntemattomia. Liikkuminen oli yhteydessä arkisiin toimiin, ja esimerkiksi juhlissa saatettiin selvittää, kuka jaksoi nostaa painavimman kiven. Liikkumista kuvasi leikki- ja kisailukulttuuri sekä vahva paikallisuus. 1800-luvun puolivälin jälkeen Englannista tuleva kilpaurheilu ja ruotsalais-saksalainen voimistelu alkoivat kuitenkin saada jalansijaa kouluissa, ja ne alkoivat syrjäyttää liikkumisen paikallisuutta ja leikkikulttuuria. Voimistelu- ja urheiluseuroja alettiin perustaa runsaammin 1800- ja 1900-lukujen vaihteen aikoihin, ja

suomalainen liikuntakulttuuri alkoi saada uutta muotoaan. (Kärkkäinen 1992.) Itsenäistymisen myötä seurojen perustaminen yleistyi entisestään ja tämän jälkeen seuroja on perustettu kiihtyvällä tahdilla vuosikymmenten edetessä (Koski 2013).

Itkonen (2002) on luonnehtinut suomalaisen seuratoiminnan muutoksia 1900-luvulta eteenpäin neljän eri ajanjakson kautta. Ensimmäistä ajanjaksoa 1900-luvun alusta 1930-luvulle voidaan kuvata organisaatiokulttuurin (organization culture) ajaksi. Tällöin suomalaisessa kansalaisyhteiskunnassa urheilun ja urheiluseuratoiminnan oivallettiin olevan erinomainen alusta esimerkiksi kansalaiskasvatukselle ja sosiaaliselle kontrollille, ja näitä alettiin kytkeä urheiluun. Näin syntyikin pitkään jatkunut ”urheilun hyvä kertomus”. Urheiluseurojen lisäksi monissa nuoriso- ja raittiusseuroissa alettiin harrastaa urheilua, ja niin näissä kuin myös urheiluseuroissa urheilun taustalla vaikuttava ideologia oli kansalaiskasvatukseen ja kansanvalistukseen tähtäävä. (Itkonen 2002, 36–38; Itkonen 2003.) Kasvatuksen näkökulmasta voimistelu näyttäytyi ihanteellisena vaihtoehtona, sillä se edisti nuorison henkisiä sekä fyysisiä ominaisuuksia laajalla skaalalla. Kilpa-urheilu puolestaan oli yksipuolisempaa voittojen ja palkintojen tavoittelemiseen tähtäävää toimintaa, mutta se kuitenkin veti puoleensa etenkin poikia ja nuoria miehiä. (Kokkonen 2015, 28–30.)

Toista ajanjaksoa 1930-luvulta 1960-luvulle Itkonen (2002) nimittää harrastus-kilpailulliseksi (hobby-competition) ajaksi. Urheiluseuroista alkoi tulla pääosin yhden lajin erikoisseuroja ja urheilun tiukka yhteys urheilun ulkopuolisiin organisaatioihin alkoi myös löyhentyä. Ajanjaksoa kuvasi myös yksilölajien kuten yleisurheilun ja painin hallitseva asema liikuntakulttuurissa. Kolmatta ajanjaksoa 1960-luvulta 1980-luvulle kuvataan kilpailullis-valmennukselliseksi (intense competition) kaudeksi, jolloin tieteellisen tiedon käyttäminen ja suunnitelmallisuus korostuivat harjoittelussa. Ajanjaksolla alkoi kehittyä myös ajatus urheilijanpolusta lapsuudesta huippu-urheilijaksi. Neljättä ajanjaksoa 1980-luvulta eteenpäin luonnehditaan eriytymisen (divergent activity) aikakaudeksi. Urheilulajien ja liikuntamuotojen määrä alkoi kasvaa 1980-luvulta eteenpäin huomasti, minkä lisäksi liikunta ja urheilu sai yhä moninaisempia tarkoituksia ja tavoitteita. Eriytymisen kaudella liikkumisen ja urheilun muotojen vastakohtaisuus oli korostunut, ja huippu-urheilun ja vapaaehtoistyöhön perustuvan urheilun välille aiempaa suurempi ero, samoin kuin kilpailullisen ja ei-kilpailullisen urheilun välille. (Itkonen 2002, 39–47.)

Lasten ja nuorten seuratoiminnan kehitys on seurannut aikuisten kilpaurheilua (Lämsä 2009). Kokkosen (2015) mukaan olympialaisissa menestyminen ja huippu-urheilun suuri merkitys nationalismiin kannalta ohjasivat 1930-luvulta alkaen lasten ja nuorten urheilua kasvatustavoitteellisuudesta kohti voittojen ja ennätysten havittelemista, ja 1900-luvun merkittävimmät kehityssuunnat lasten ja nuorten urheilussa liittyivät lajinomaistumiseen ja valmennuksen tehostamiseen.

Seuratoiminnalla on siis vahva aatteellinen pohja, mutta seurojen tutkimisessa on oleellista tiedostaa se, että kaikki seurat eivät ole keskenään samanlaisia. Itkonen (1996) on seuratoiminnan aikakausien lisäksi luonut seuratypologian, jossa seurat voidaan jakaa toimintalogiikkansa ja tarkoituksensa mukaan kahteen päätyyppiin: urheilullis-suorituksellisiin ja sosio-kulttuurisiin seuroihin. Urheilullis-suorituksellisiin seuroihin kuuluu kolmen alatyypin seuroja: liikunnallis-harrastuksellisia seuroja, kilpailullis-kasvatuksellisia seuroja ja julkisuus-markkinallisia huippu-urheiluseuroja. Sosio-kulttuuristen seurojen kolme alatyyppeä ovat puolestaan kasvatukselliset sosiaaliset seurukset, alueelliset liikunnalliset seurukset ja yhteisöllis-elämykselliset seurukset (Itkonen 1996, 90.) Merkittävin ero urheilullis-suorituksellisten ja sosio-kulttuuristen seurojen välillä on se, että ensin mainitut osallistuvat urheilun kilpailujärjestelmän kilpailuihin ja tavoittelevat menestystä niissä. Sosio-kulttuuriset seurukset eivät ole lajiliittojen kilpailujärjestelmissä mukana. (Itkonen 2015.)

Urheilullis-suorituksellisissa seuroissa liikutaan iän myötä liikunnallis-harrastuksellisesta toiminnasta kohti julkisuus-markkinallista urheilua. Liikunnallis-harrastuksellisessa urheilussa harjoittelu ja kilpailu eivät ole kovin totista, vaikka kilpailuihin osallistutaan. Monissa nuorempia lapsia liikuttavissa joukkueissa toiminta on tämän tyyppistä. Tavoitteiden noustessa ja harjoittelun määrän lisääntyessä siirrytään kilpailullis-kasvatukselliseen toimintaan, jossa kilpailemisen merkitys alkaa korostua, ja kasvatuksellisuuskin viittaa erityisesti lajiin sosiaalistumista ja siinä tarvittavien taitojen omaksumista. Seuratoiminta on julkisuus-markkinallista silloin, kun urheilija tai joukkue voidaan mieltää kaupalliseksi urheilutuotteeksi. Julkisuus-markkinallisessa toiminnassa urheilijat ja muut organisaatiossa toimivat ovat ammattilaisia. (Itkonen 2015.)

Sosio-kulttuurisessa seuratoiminnassa motivaatio kumpuaa urheilukilpailujen ulkopuolisista tekijöistä. Tämän tyyppin seurat eivät ole välttämättä myöskään organisoitu rekisteröitynä yhdistyksenä urheilullis-suorituksellisten seurojen tavoin. Alueellis-liikunnallisessa toiminnassa tavoitellaan paikallisten liikkumistarpeiden täyttämistä, ja liikuttaminen kohdistuu esimerkiksi tietyn kaupunginosan ihmisiin. Yhteisöllis-elämyksellinen toiminta tavoittelee yhteisöllisiä elämyksiä liikunnan avulla, minkä lisäksi toimintaa saattaa motivoida myös yhteisön muodostaminen ja ylläpitäminen. Kasvatuksellis-sosiaalisessa seuratoiminnassa pyritään edistämään jotakin ennalta määrättyä tavoitetta kuten terveyden edistämistä tai hyväksi kansalaiseksi kasvattamista. Tämä seuratypologisointi rajaa yksittäisen seuran tavoitteet todella kapeasti, kun eivät seurat todellisuudessa esiinny täysin esimerkkityyppien kaltaisina seuroina. Typologisointien tarkoituksena on ennemminkin tarkoitus mahdollistaa liikuntakulttuurissa ja seurakentässä tapahtuvan eriytymisen tunnistaminen, kuin luoda täydellisiä kuvauksia seuroista. (Itkonen 2015.)

Seurojen historian ja aatteellisen perustan lisäksi suomalaisessa kontekstissa tapahtuvaa urheilun tutkimusta tehdessä on tärkeää tiedostaa suomalaisen liikuntakulttuurin erityispiirteitä. Suomalainen urheilu ja sen organisointi on pitkään perustunut vahvasti vapaaehtoistyöhön ja suomalaisista yli viidennes osallistuu liikuntaan ja urheiluun liittyvään vapaaehtoistyöhön (Aarresola, Itkonen, Salmikangas & Mäkinen 2019). Suomalaisen liikunnan työnjakoa voidaan myös pitää omintakeisena. Vahvan kansalaistoiminnan lisäksi liikuntakulttuurin tärkeinä toimijoina ovat kunnalliset liikuntatoimet sekä valtakunnalliset päätöksentekijät opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Suomalaista liikuntakulttuuria kuvaa myös kansalaisten runsas liikkuminen. Runsasta liikkumista ja etenkin kuntoliikunnan suurta määrää selittävät korkea koulutustaso, hyvät harrastusmahdollisuudet, liikunnan ymmärtäminen terveyden kannalta sekä laadukkaat liikuntapaikat. Lisäksi liikuntakulttuuria kuvaa lajien sekä liikuntamuotojen monilukuisuus, joka selittyy osaltaan sillä, kuinka lajeille ja liikuntamuodoille vihkiytyneet vapaaehtoiset ovat perustaneet omat seuransa ja liittonsa. (Itkonen 2012.)

2.2 Urheiluseuratoiminnan nykytila ja liikuntakulttuurin muutokset

Urheiluseuratoiminta on suomalaisen liikuntakulttuurin peruspilari ja seurat ovat organisoidun liikunnan ja urheilun päätoimijoita. Nykyään seurojen merkitys korostuu erityisesti lasten ja nuorten liikuntakasvatukseen, liikuntaan sosiaalistamiseen ja liikunta-aktiivisuuden näkökulmista. (Koski & Mäenpää 2018, 11–12.) Seurat eivät kuitenkaan maailman muuttuessa voi toimia vuosikymmenestä toiseen samaan tapaan, vaan niiden täytyy sopeutua niin yhteiskunnan yleisempiin, kuin myös liikuntakulttuurille spesifeihin muutoksiin. Globalisoitunutta nyky-yhteiskuntaa leimaavat esimerkiksi yhteisöllisyyden murros, digitalisaatio, yksilöllistyminen, markkinallistuminen ja medioituminen. Lisäksi liikuntakulttuurissa tapahtuneet muutokset ammattimaistumiskehityksestä järjestökentän muuttuneisiin rakenteisiin ovat vahvasti vaikuttamassa seuratoiminnan toteuttamiseen. (Koski & Mäenpää 2018, 19.)

Suomalaista yhteiskuntaa kuvaavia muutoksia viimeisten vuosikymmenten ajalta ovat olleet muun muassa väestön taloudellisen tilanteen kehitys, koulutustason nousu ja nuorten ikäluokkien pienuus. Lisäksi suomalaisista yhä useampi asuu kaupunkialueella, ja Suomi on maana kansainvälistynyt varsinkin maahanmuuton myötä. Kuitenkin kenties suurin yhteiskunnallinen muutos on viimeisten vuosikymmenten aikana ollut teknologinen murros. Yhteiskunnan yleisten muutosten lisäksi on havaittavissa myös erityisesti liikuntakulttuuria koskevia muutoksia. Seuratoiminnan kannalta merkittäviä muutoksia ovat olleet esimerkiksi seuratoiminnan eriytymisen jatkuminen, harrastuskustannusten kasvu, ammattimaistumiskehitys, muutokset järjestökentässä, valtion tavoitteet seuratoiminnalle ja istuvan elämäntavan yleistyminen. (Koski & Mäenpää 2018, 20–23.)

Istumiseen ajallisesti käytetty määrä on kasvanut viime vuosikymmenten aikana runsaasti (Pesola 2013, 1). Seuratoiminnan kannalta tämä on merkittävää sen vuoksi, että toimintaan mukaan tulevien liikkujien lähtötasot ovat aiempaa heikompia. Toisaalta tämä korostaa seurojen palveluiden yhteiskunnallista merkittävyyttä erityisesti kansalaisten liikuttamisen edistäjinä. Liikunnan eriytyminen on jatkunut 2000-luvulla ja uusia liikkumisen muotoja ja olosuhteita kehitellään jatkuvasti. Kaupungistumisella on esimerkiksi yhteys liikuntapaikkojen

entistä suurempaan tarpeeseen ja niiden käyttöön. Liikuntavälineiden jatkuva kehittäminen on pitkälti kaupallistumisen seurausta, ja myös tämä on liikunnan monimuotoistumista edistävä tekijä. (Koski & Mäenpää 2018, 23.) Urheilun harrastuskustannusten nousu on ollut huolestuttava kehityskulku, ja vuosista 2001–2002 vuosiin 2012–2013 verrattuna kilpaurheilun harrastuskustannukset ovat jopa kaksinkertaistuneet. Seuraharrastaminen on alkanut karsia harrastajia, ja toimintaan osallistuvien perheiden tulotaso on keskimääräistä korkeampi. Selkeä harrastamiskustannuksia nostava tekijä on harrastamisintensiteetin eli harjoittelu- ja kilpailukertojen määrän kasvu. (Puronaho 2014, 14–19.) Harrastuskustannusten nousua selittävät myös nousevat tila-, olosuhde- ja varustevaatimukset, sekä seurojen ammattimaistumiskehitys (Koski & Mäenpää 2018, 23–24).

Ammattilaisten palkkaamiseen kohdistuva paine syntyy erityisesti kovista seuratoiminnan laadulle asetetuista vaatimuksista yhdistettynä rajalliseen vapaaehtoispotentiaaliin. (Koski 2012b, 5; Koski & Mäenpää 2018, 23.) Yhteiskunnallisista muutoksista taloudellinen vaurastuminen ja sen myötä muodostunut kulutuskeskeisyys selittää vapaaehtoisten vaikeutunutta löytämistä. Työelämä on myös aiempaa vaativampaa ja sitovampaa, minkä voi olettaa vähentävän vapaaehtoisten osallistumista seuratoimintaan. Teknologiset, lainopilliset ja taloudelliset vaatimukset, sekä samalla kansalaisten asiakkuusajattelumallin yleistymisen ovat myötävaikuttamassa ammattilaisten palkkaamiseen seuroissa. (Koski & Mäenpää 2018, 23–25.) On myös huomattava, että kasvavat odotukset toiminnalle eivät ole peräisin ainoastaan yksilöiltä, vaan kasvaneita laatuodotuksia tulee julkisen sektorin (Koski 2012b, 1) ja myös lajiliittojen suunnasta (Taylor 2004, Cuskellyn ym. 2006, 36–37 mukaan).

Ammattilaistumisen taustalla on luonnollisesti myös kilpaurheilun kehittämisen näkökulma, ja vuodesta 2002 vuoteen 2016 päätoimisten ammattivalmentajien määrä yli nelinkertaistui Suomessa (Puska, Lämsä & Potinkara 2017, 9–10). Urheilun järjestökentän muutoksilla ei suoranaisesti ole suuria välittömiä vaikutuksia seurojen toimintaan, mutta valtion pyrkimykset seuratoimintaan vaikuttamiseksi erilaisten tavoitteiden avulla heijastuvat seuroihin. Valtion ja myös EU:n hankkeiden kautta seurojen toiminnalle asetettuja tavoitteita ovat olleet esimerkiksi aikuisten terveysliikunnan edistäminen, pitkäaikaistyöttömien työllistäminen, päätoimisten työntekijöiden palkkaaminen seuroihin ja hyvinvointipalvelujen tarjoaminen. (Koski & Mäenpää 2018, 24–25.)

Osoitus seurakentän eriytymisestä on se, kuinka 1970- ja 1980-luvuilla kilpaurheilu näyttäytyi hyvin merkittävänä lähes kaikissa seuroissa, mutta nykyään ei-kilpailullinen toiminta on nostanut merkitystään kilpaurheilun ohella monissa seuroissa. (Lämsä 2009; Szerovay 2015.) Tämän kehityksen selittäjänä voidaan pitää muutosta tavassa nähdä liikunta. Aiemmille vuosikymmenille oli ominaista yhdistää organisoitu liikunta ja urheilu huippu-urheiluun, ja urheilun merkityksellistäminen kävi pitkälti huippu-urheilun kautta. Seuroissa toiminta keskittyi kilpailutavoitteisiin. 1980- ja 90-luvun vaihteessa seurojen kohderyhmät ja toiminta alkoivat eriytyä, ja esimerkiksi aikuisten terveysliikunnasta tuli aiempaa suositumpaa. Eriytyminen on jatkunut seuroissa 2000-luvulla. (Koski 2012a.)

Seuratoiminnan eriytymisen ja ammattimaistumisen lisäksi, liikuntakulttuurikin on pirstaloitunut. Pirstaloitumisella viitataan siihen, kuinka urheilukulttuuri on etenkin nuorten parissa muuttunut moninaisemmaksi ja organisoidun liikunnan rinnalla esiintyvät liikuntamuodot ovat yleistyneet ja lisääntyneet. Nuorisokulttuurisissa liikkumismuodoissa, kuten skeittauksessa ja parkourissa, halutaan harrastaa tilan ja aikataulujen suhteen vapaasti ilman aikuissukupolven ohjausta ja käskytyä. (Rannikko ym. 2014.)

Liikuntakulttuurin pirstaloitumisen voidaan nähdä johtuvan kahdesta pääsyystä: olosuhdetekijöiden epätasa-arvoisuudesta sekä nuorisosukupolven omista valinnoista. Olosuhdetekijöiden voidaan nähdä olevan epätasaisia sen vuoksi, että kaikilla ei ole mahdollisuutta harrastaa haluamiaan liikuntamuotoja esimerkiksi taloudellisten esteiden vuoksi. Perheen pienituloisuus ja erilaiset mahdollisuudet hyödyntää perhepääomaa ovat vaikuttamassa perheen lasten liikkumisvalintoihin ja näin ollen pirstaloivat nuorten liikkumiskulttuuria. Perhepääoma tai sen puutteellisuus on vaikuttamassa liikkumisvalintoihin vanhempien rajallisten sosiaalisten verkostojen ja kulttuuristen mahdollisuuksien kautta. (Itkonen 2017.) Nuorisokulttuurisessa liikkumisessa korostuvat seuratoimintaan verrattuna vapaus aikatauluista ja aikuisten ohjauksesta, ja perinteinen seuratoiminta kamppaileekin harrastajista nuorisokulttuurisen liikkumisen kanssa. Yhteiskunnallinen siirtymä yksilöllisyyttä kohti haastaa myös osaltaan seuratoimintaa ja siellä näkyviä arvoja. Urheiluseuraharrastaminen on kuitenkin säilyttänyt suosiotaan, ja 11–15-vuotiaissa seurassa harrastavien osuudet kasvoivat kolme prosenttiyksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2018, minkä lisäksi huomattavaa

oli, että niiden nuorten osuus, jotka eivät olleet koskaan harrastaneet seurassa laski viisi prosenttiyksikköä (Blomqvist ym. 2019).

Suomalainen yhteiskunta ja liikuntakulttuuri siis muuttuvat ja näillä muutoksilla on vaikutusta seurojen toimintaan ja niihin kohdistuviin vaatimuksiin. Kasvavien vaatimusten ja asiakkuusajattelun yleistymisen, sekä toisaalta suomalaisen seuratoiminnan vankan aatteellisen historian vuoksi on kiinnostavaa, millaiset arvot seuratoiminnassa ja valmennuksessa oikeasti korostuvat. Seuraavassa luvussa siirrytään tarkastelemaan sitä, miten urheiluharrastus näyttäytyy yhteiskuntaan sosiaalistavana tekijänä. Luvussa pureudutaan etenkin suomalaiseen urheiluun yhdistettyihin arvoihin.

3 URHEILUHARRASTUKSEN SOSIAALISTAVA VAIKUTUS

Urheiluharrastuksen sosiaalistavaa vaikutusta tutkittaessa on tärkeää huomioida, että socialisaatio tapahtuu aina tietyn yhteiskunnan ja kulttuurin kontekstissa. Niinpä esimerkiksi suomalainen urheilu sosiaalistaa suomalaiseen yhteiskuntaan eri tavalla kuin vaikkapa kiinalainen urheilu kiinalaiseen yhteiskuntaan. Mielenkiinto tässä tutkielmassa on urheiluharrastuksen sosiaalistavassa vaikutuksessa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän pääluvun ensimmäisessä alaluvussa esitellään funktionalistista paradigmaa ja sen sovellutuksia urheiluharrastukseen ja urheilun sosiaalistavaan vaikutukseen. Toisessa alaluvussa siirrytään tarkastelemaan tarkemmin urheiluharrastuksen ja socialisaation yhteyttä. Socialisaatiota lähestytään arvojen kautta, ja luvussa esitellään laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan ja urheiluun yhdistettyjä arvoja.

3.1 Funktionalistinen lähestymistapa urheiluun

Funktionalismi on sosiologinen paradigma, joka pyrkii selittämään yhteiskunnan rakennetta ja yhteiskunnan eri osien toimimista keskenään. Keskeistä teoriassa on se, että yhteiskunnan eri osilla kuten esimerkiksi kouluilla, terveydenhuollolla ja urheiluseuroilla on omat funktionsa, jotka ne täyttävät, ja tätä kautta yhteiskunnassa säilyy tasapainotila (esim. Parsons 1966; Hamilton 1986; Stolley 2005; Coakley & Pike 2009; Giulianotti 2016). Funktionalismi on tutkielman kannalta hyödyllinen näkökulma sen vuoksi, että se auttaa hahmottamaan urheilun funktioita ja etenkin sen sosiaalistavaa funktiota. Suomalaiselle urheilulle on asetettu vastuuta lasten ja nuorten sosiaalistamisesta ja kasvattamisesta (Itkonen 1996, 144–146; Lämsä 2009). Funktionalismiin linkittyy läheisesti myös socialisaatio, jossa arvot ovat keskeisessä asemassa, joten teorialla on annettavaa urheiluvalmennuksessa ja seuratoiminnassa korostuvia arvoja tutkittaessa.

3.1.1 Funktionalismi

Sosiologian kolme keskeisintä paradigmaa ovat rakenteellis-funktionaalinen paradigma (structural functionalist paradigm), konfliktiteorian paradigma (social-conflict paradigm) ja

symbolis-vuorovaikutteinen paradigma (symbolic-interactionist paradigm) (Babbie 1994 Stolley 2005, 21–23 mukaan). Mikään paradigmoista ei ole varsinaisesti oikeassa tai väärässä, vaan jokainen niistä tarjoaa erilaisen tavan tarkastella ja analysoida yhteiskuntaa. Rakenteellinen funktionalismi ja konfliktiteoria tarkastelevat yhteiskuntaa pääosin makrotasolla, eli sosiaalisia prosesseja lähestytään suuren kuvan kannalta keskittyen yhteiskunnan suurempiin rakenteisiin ja niiden suhteisiin toisiinsa. Symbolis-vuorovaikutteinen paradigma ottaa puolestaan mikrotason lähestymistavan, eli siinä keskittyminen kohdistuu yksilöiden arkiseen vuorovaikutukseen ja siihen, kuinka yhteiskunta rakentuu laajemmin tämän yksilöiden vuorovaikutuksen kautta. (Stolley 2005, 21–23.)

Funktionalistinen paradigma korostaa yhteiskunnan tulkitsemisessa yhteiskunnan tasapainoa ja sen eri osien sujuvaa toimintaa keskenään, kun taas konfliktiteoria painottaa ryhmien välistä kilpailua ja yhteiskunnan resurssien epätasaista jakautumista. Symbolis-vuorovaikutteisessa paradigmassa lähestytään yhteiskuntaa yksilöiden välisen vuorovaikutuksen kautta, sillä se nähdään yhteiskunnan laajempien rakenteiden perustana. Symbolit paradigman nimessä viittaavat vuorovaikutuksen mahdollistaviin asioihin, kuten sanoihin ja eleisiin. (Stolley 2005, 22–29; Coakley & Pike 2009, 35–41, 51–52.)

Rakenteellinen funktionalismi eli funktionalismi on paradigmoista vanhin. Sen juuret juontavat alkunsa jo 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen, jolloin Herbert Spencer sovelsi yhteiskunnan sosiaalisten rakenteiden tarkasteluun ”orgaanisen analogian -mallia”, jossa yhteiskunta on verrattavissa ihmiskehoon. Yhteiskunnan eri osat toimivat oman tehtävänsä mukaisesti pitäen yhteiskunnan pyörät pyörimässä samalla tavalla, kuin elimet pitävät kehon toimintakykyisenä kokonaisuutena. Ranskalainen sosiologi Emile Durkheim omaksui Spencerin ajatuksia orgaanisesta analogiasta ja muotoili sosiologisen näkökulman, jota alettiin kutsua funktionalismiksi. (Stolley 2005, 23–24.)

Funktionalistisessa näkökulmassa maailmaa tarkastellaan laajasta perspektiivistä niin, että jokainen yhteiskunnan osa on pitämässä yhteiskuntaa osaltaan vakaana, sille tarkoitetun tehtävän mukaisesti. Suosituimmillaan funktionalistinen suuntaus oli 1940- ja 50-luvuilla. (Stolley 2005, 23; Giulianotti 2016, 8.) Funktionalistisessa paradigmassa yhteiskunnan osat

ovat toisistaan riippuvaisia ja yhteiskunnassa on ”normaali” tasapainotila, joka on verrattavissa terveen normaalin kehon tilaan. Kun tämä tasapainon tila horjuu, yhteiskunnan osat mukautuvat niin, että yhteiskunta palaa tasapainoiseen tilaan. (Stolley 2005 mukaan Wallace & Wolf 1999, 18.) Durkheimiä pidetään yleisesti funktionalismin isänä, mutta yhdysvaltalainen Talcott Parsons kehitti Durkheimin ajatuksia funktionalismista ja on näin ollen ollut merkittävä tekijä funktionalistisen paradigman kannalta. Parsons oli kiinnostunut Durkheimin tavoin siitä, kuinka yhteiskunnan osat toimivat toistensa kanssa säilyttäen tasapainon, mutta Parsonsin teoretisointi oli sosiologian lisäksi merkittävää esimerkiksi psykologian tieteenalalle, ja hän käsittelee esimerkiksi persoonallisuuden ja sosiaalisen rakenteen yhteyttä. (Giulianotti 2016, 8–9.)

Funktionalismi on saanut osakseen myös kritiikkiä. Suurin kritiikki on kohdistunut teorian vajavaiseen kykyyn selittää yhteiskunnassa tapahtuvaa muutosta. Funktionalistisen näkemyksen mukaan yhteiskunta on perusluonteeltaan toimiva ja vakaa, joten sen mahdollisuudet selittää yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ovat heikot. Teoriaan on kohdistunut kritiikkiä myös sen vuoksi, että se ei anna tarpeeksi painoarvoa esimerkiksi rodun ja sukupuolen vaikutuksille ihmisen elämässä. Teorian liikkua makrotasolla, on sitä kritisoitu myös sen vuoksi, ettei se ota mikrotason arjessa tapahtuvaa vuorovaikutusta tarpeeksi huomioon. (Stolley 2005, 25.) Giulianotti (2016, 12) mukaan Parsons ja funktionalismi pikemminkin kuvailevat kuin selittävät sosiaalisia systeemejä. Tämän ovat panneet merkille myös funktionalismin kriitikot, ja on sanottu, että funktionalismin argumentointi on kehämäistä: koska jokin yhteiskunnan osa on olemassa, se täyttää jonkin yhteiskunnan tarpeen, jonka vuoksi se on olemassa. Näin ollen sosiaalisten rakenteiden syntymisen ja alkuperäisen muodostumisen selittäminen muodostuu haastavaksi tehtäväksi funktionalismille. (Stolley 2005, 25.)

Parsons (1966, 10–11) mukaan normatiivinen järjestys on ytimessä yhteiskunnan ja sen väestön kollektiivisessa organisoinnissa. Kulttuuri voidaan nähdä yhteiskunnan toimintaympäristönä, ja kulttuurin ja yhteiskunnan yhteys näkyy keskeisesti siinä, millainen normatiivinen järjestys yhteiskuntaan on legitimoitunut. Yhteiskunnan normatiivisen järjestyksen muodostuminen voidaan puolestaan nähdä parhaiten tarkastelemalla sitä, millaiset arvot kulttuurissa näkyvät. (Parsons 1966, 11.) Normatiivisen järjestyksen ja yhteiskunnan

sosiaalisen organisoitumisen avainprosessi on sosialisatio, jossa opitaan kulttuurisia toimintatapoja, joiden keskiössä ovat arvot (Stolley 2005, 61). Parsonsin ym. (1956) mukaan sosialisatio on yhteiskunnan sosiaalisen rakenteen kannalta merkittävä prosessi juuri sen vuoksi, että siinä ihmiset oppivat yhteiskunnassa hyväksytyt arvot ja normit. Niinpä sosialisatian tarkastelu valmennuksessa näkyvien arvojen kautta voi antaa tietoa siitä, mihin urheiluharrastus sosiaalistaa. Seuraavaksi käsitellään lisää funktionalistista paradigmaa urheilun kontekstissa.

3.1.2 Funktionalistinen teoria urheiluharrastuksen tutkimisessa

Urheilusosiologiassa funktionalistiseen teoriaan nojautuminen on usein enemmänkin analyttistä, kuin teorian suoranaista soveltamista tutkittavaan aiheeseen (Kenyon 1986). Funktionalistisen teorian tarkoituksena on muiden sosiologisten teorioiden tavoin auttaa hahmottamaan sosiaalisten rakenteiden muotoutumista ja toimintaa, ja tässä teoria voi olla hyödyksi myös tämän tutkielman kannalta. Historian saatossa yksi merkittävä suomalaiselle urheilulle asetetuista tehtävistä on ollut lasten ja nuorten sosiaalistaminen ”hyviksi kansalaisiksi” (Itkonen 1996, 144–146; Lämsä 2009). Näin ollen urheilun ja urheiluharrastamisen sosiaalistavan tehtävän tutkimisen ja ymmärtämisen kannalta funktionalistinen näkemys yhteiskunnan eri osien tehtävistä muodostaa hyödyllisen viitekehyksen. On huomautettava, että funktionalistinen lähestymistapa keskittyy yhteiskunnan tasapainotilan säilyttämiseen ja yhteiskunnan eri osien tehtävien täyttämiseen, jolloin urheiluun sovellettuna urheilun positiiviset vaikutukset saattavat korostua (Coakley & Pike 2009, 41). Siitä miten tämä on otettu huomioon, kuvataan lisää tuonnempana tutkimusmenetelmien yhteydessä.

Funktionalismin kokonaisvaltainen lähestymistapa on ollut urheilusosiologien keskuudessa hyödyksi urheilun käsittelyssä sosiaalisena instituutiona. Teoria on auttanut myös hahmottamaan, miten urheilu näyttäytyy laajemmin yhteiskunnan heijastumana. (Loy & Booth 2000.) Stevenson ja Nixon (1972) muodostivat jo 1970-luvulla funktionalistiseen teoriaan nojaten listan urheilun sosiaalisista funktioista. Nämä funktiot olivat sosio-emotionaalinen funktio, sosialisatio-funktio, integroiva funktio, poliittinen funktio ja sosiaalisen liikkuvuuden

funktio. Tässä tutkielmassa suurin mielenkiinto kohdistuu urheilun ja urheiluharrastuksen sosiaalistavaan näkökulmaan, minkä vuoksi tämän funktion lähempi tarkastelu tulee olennaiseksi. Seuraavassa alaluvussa tarkemman tarkastelun kohteena on sosialisoinnin käsite ja urheilun sosiaalistava vaikutus.

3.2 Urheiluharrastus ja sosialisointi

Urheilulle ja urheiluseuratoiminnalle asetetaan monenlaisia tavoitteita, minkä vuoksi on tärkeää tarkastella sen sosiaalistavaa funktiota. Tässä alaluvussa käsitellään sitä mitä sosialisoinnilla tarkoitetaan ja mihin urheilun toisaalta ajatellaan sosiaalistavan ja toisaalta miten urheiluun sosiaalistetaan.

3.2.1 Sosialisointi

Funktionalistisen paradigman aikainen sanansaattaja Emile Durkheim kutsui yhteisön toiminnan edellytyksenä toimivia arvoja ja normeja kollektiiviseksi tajunnaksi. Kollektiivinen tajunta ei ole yksilön ulkopuolelta tuleva voima, vaan se muodostuu ihmisten tietoisuudessa ja on näin ollen merkittävä osa jokaista ihmistä. Kollektiivinen tajunta on se, joka yhdistää yksilön yhteisöön. (Durkheim 1980, 195.) Prosessia kollektiivisen tajunnan omaksumisesta kutsutaan sosialisoinniksi (Saaristo & Jokinen 2004, 78–79). Sosialisoinnilla tarkoitetaan siis tapahtumasarjaa, jonka aikana ihminen oppii arvoja, normeja ja tietoja, joiden avulla yhteiskunnan jäsenenä toimiminen tulee mahdolliseksi (Helkama ym. 2015, 51). Sosialisointi ei ole vain yksisuuntainen tapahtuma, vaan yksilö on aktiivisena toimijana mukana sosialisoinniprosessissa. Sosialisointi on elämän mittainen tapahtumasarja eikä tule koskaan ”valmiiksi”. (Coakley 1986.)

Sosialisointi jaetaan primaari- ja sekundaarisosialisointiin. Näistä primaarisosialisointi ajoittuu lapsuuteen, jolloin sosiaalistuminen tapahtuu perheen vanhempien tai muiden hoivaavien aikuisten välityksellä. Lapsi omaksuu vanhempien kautta rooleja ja asenteita, ja lapsi sisäistää näitä käsityksiä omikseen. Primaarisosialisointi tuottaa lapselle perustavanlaatuisen kuvan maailmasta ja itsestään. Primaarisosialisointi on hyvin

tunnelatautunutta ja vanhempien maailma sisäistetään koko maailmana. (Berger & Luckmann 1994, 150–151.) Primaarisosialisaation vaikutus on sekundaarisosialisaation vaikutusta merkittävämpi, mutta sekundaarisosialisaatiokin on väistämätöntä. Sekundaarisosialisaatiolla viitataan erilaisten instituutioiden kautta syntyvään sosialisaatioon, jossa omaksutaan institutionaalisia rooleja. Sekundaarisosialisaatio on enemmänkin harjoittelun ja rituaalien kautta opittuja roolikohtaisia tietoja ja taitoja, verrattuna hyvin tunnelatautuneeseen primaarisosialisaatioon. (emt., 157–165.)

Modernille sosialisaatiolle on kuitenkin tyypillistä, että kasvatuksessa on vanhempien ohella mukana useita toimijoita jo varhaisessa vaiheessa. Varhaisten vuosien sosialisaatio on aiempaa institutionalisoituneempaa esimerkiksi neuvolan ja varhaiskasvatuksen vuoksi. (Nieminen 2003.) Tämä ilmiö on nähtävissä urheilussakin, kun urheilu aloitetaan valmentajan ohjauksessa yhä aikaisemmin (Aarresola 2016, 36–37).

3.2.2 Urheiluun sosiaalistuminen ja urheilun sosiaalistava vaikutus

Urheilua ja sosialisaatiota voidaan lähestyä joko siitä näkökulmasta, miten urheiluun sosiaalistutaan tai mihin urheiluharrastus sosiaalistaa. Urheiluseuraharrastaminen sosiaalistaa muiden instituutioiden tavoin sekundaarisosialisaation tasolla, vaikka primaari- ja sekundaarisosialisaation ero onkin kaventunut (Nieminen 2003; Aittola 2012). Urheiluun sosiaalistumisen tutkimisessa on käytetty apuna urheilijoiden urheilupolkuja (Aarresola, Itkonen & Lämsä 2015; Aarresola 2016), joissa sosiaalistumisen kannalta painottuu urheilijan kokemukset ja urheilijan polussa esiintyvät elementit. Urheiluun sosiaalistumisessa avainasemassa ovat primaarisosialisaation sosialisaatioagentit eli pääasiassa vanhemmat. (Heinilä 1998, 26; Aarresola 2016, 84).

Urheilun sosiaalistavan vaikutuksen tutkimisesta tekee haastavaa puolestaan se, että esimerkiksi eri seuroissa toiminta on organisoitu eri tavoin, jolloin urheilusta saatavien kokemusten kirjo muodostuu hyvin laajaksi. Lisäksi urheiluun osallistumisen sosiaalistavan vaikutuksen selvittämistä vaikeuttaa se, kuinka urheilun pariin hakeutuvilla henkilöillä voi jo valmiiksi olla piirteitä, jotka ovat urheilussa hyödyksi, ja joita urheiluharrastus entisestään

saattaa vahvistaa. Sosialisaaion kannalta on myös olennaista, millaisia merkityksiä urheilun parissa koetuille kokemuksille annetaan, ja miten urheilusta saatuja oppeja sovelletaan elämään. Nämä merkitykset vaihtelevat ihmisten välillä runsaasti. Urheilussa sosialisaaio tapahtuu harrastuksessa koetun sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta, jolloin urheilun merkitys yhteiskuntaan sosiaalistumisessa muodostuu sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen sekä kulttuurisen ympäristön myötä, jossa harrastaminen tapahtuu. (Coakley & Pike 2009, 112–113.) Sosiaalistavan merkityksen rakentuessa sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta, on merkittävässä asemassa se, miten läheisissä ihmissuhteissa suhtaudutaan urheilun harrastamiseen ja millaista palautetta urheilun harrastamisesta saadaan (Coakley 1986).

Coakley ja Pike (2009) ovat listanneet tekijöitä, joiden toteutuminen edistää urheilun myönteisen sosiaalistavan vaikutuksen syntymistä. Näihin tekijöihin kuuluu urheilevan henkilön mahdollisuudet kehittää omaa identiteettiään myös urheilun ulkopuolella, ja urheilusta opittavien asioiden siirtäminen urheilun ulkopuolisiin tapahtumiin. Merkittävänä tekijänä esiin nousi myös se, kuinka urheilusta saatavien oppien soveltamisesta urheilun ulkopuolelle tulisi saada selviä esimerkkejä. Urheilun sosiaalistavasta vaikutuksesta puhuttaessa on huomioitava, että urheilulla ei voi suoraan sanoa olevan kenellekään positiivinen tai negatiivinen sosiaalistava vaikutus. Urheilusta saatavien kokemusten kirjo vaihtelee, ja eri ihmiset antavat samoille kokemuksille erilaisia merkityksiä. Lisäksi urheilu ja siihen liittyvä toiminta saa erilaisia merkityksiä ja tehtäviä eri konteksteissa kuten eri maissa, minkä vuoksi sosiaalistavaa vaikutusta on tutkittava tietyssä kontekstissa. (Coakley & Pike, 98–135.)

Yksittäistapauksien perusteella urheilun sosiaalistavan vaikutuksen merkitys voi nousta korostetusti esiin. Entisen naisten maratonin maailmanennätyksen haltija Paula Radcliffe on sanonut urheilusta seuraavasti: “Ilman urheilua en olisi sama henkilö kuin nyt olen. Taso, jolla urheilen ei ole tärkeää, vaan urheilu opettaa meitä joka tasolla. Urheilu on opettanut minulle sekä heikkouksistani ja vahvuuksistani. Urheilusta oppimani asiat ovat hyödynnettävissä jokapäiväiseen elämään, ja urheilu on opettanut minut saamaan elämästäni enemmän irti.” (Coakleyn & Piken 2009, 98 mukaan Paula Radcliffe 2005, 1–2.) Näissä Radcliffen sanoissa nousee esiin se, kuinka hän on antanut urheilulle positiivisia merkityksiä, ja kuinka hän on pystynyt hyödyntämään urheilusta saatuja oppeja muussa elämässä.

Funktionalistinen näkökulma keskittyy sosialisointiin tutkimisessa pääosin neljään asiaan: sosiaalistettaviin henkilöihin, sosialisointiagentteihin eli ihmisiin, jotka ovat sosiaalistamassa, sosialisointiympäristöön ja sosiaalistamisen seurauksiin. (Coakley & Pike 2009, 100–101). Tämän tutkielman kannalta sosiaalistettavat henkilöt ovat urheiluseuratoimintaan osallistuvat lapset ja nuoret, sosialisointiagentit ovat valmentajia, sosialisointiympäristö urheiluseuratoiminta ja sosiaalistamisen seuraukset ovat niitä arvoja, ajattelumalleja ja taitoja, joita urheiluun osallistuvat lapset ja nuoret omaksuvat. Sosialisointiagenteista on myös huomattava se, että muutkin henkilöt kuin valmentajat ovat vaikuttamassa siihen, millainen harrastuksen sosiaalistava vaikutus on. Näitä muita henkilöitä ovat esimerkiksi joukkuekaverit, omat vanhemmat ja sisarukset sekä mahdolliset urheilijaroolimallit (Coakley & Pike 2009, 101). Tässä tutkielmassa keskitytään valmentajien näkökulmaan siitä, millaiset arvot valmennuksessa näkyvät.

Sosialisointi tapahtuu siis vuorovaikutuksessa sosialisointiagenttien kanssa, joista tässä tutkielmassa keskitytään valmentajaan ja valmentajan toimintaa ohjaaviin arvoihin. On huomattava, että valmentajia on hyvin monenlaisia, ja näin ollen valmentajan merkitys sosialisointiprosessissa vaihtelee laajalla skaalalla. Hämäläinen (2008) on kuvannut erilaisia urheilun eetoksia ja valmennussuhteita tarkastelemalla eri tasolla toimivien urheilijoiden ja valmentajien ”urheilupuhetta”. Urheilun eetoksia tunnistetaan viisi erilaista: työn eetos, menestyksen eetos, hauskuuden eetos, huolenpidon eetos ja virtuositeetti. Työn eetoksen ohjenuoran mukaan harjoittelu nostetaan tärkeimmäksi asiaksi, kun taas menestyksen eetoksessa tärkeimpänä asiana urheilussa näyttäytyy kilpailuissa menestyminen ja armoston kilpailu. Hauskuuden eetoksen mukaan urheiluharrastamisen pääasiallinen tavoite on viihtyminen. Huolenpidon eetoksessa korostuu ajatus inhimillisyydestä ja siitä, että ihmiset urheilun parissa ovat itse urheilua tärkeämpiä. Virtuositeetin eetoksessa tärkeimpänä tekijänä näyttäytyy täydellinen urheilullinen osaaminen.

Hämäläisen (2008) kuvaamissa valmennussuhteissa valmentajan rooli näyttäytyy puolestaan seuraavina suhdetyypeinä: valmentaja kurin ja rajojen luoja, ankara valmentaja, valmentaja idolina, valmentaja kuin vanhempi ja valmentaja ystävänä. Hämäläinen (2008) huomauttaa, että näiden suhteiden ei ole tarkoitus kuvata valmennussuhteita sellaisenaan, vaan niiden on tarkoitus kuvata urheilun erilaisia maailmoja. Nämä urheilijoiden tarinoista koostetut

valmennussuhteet kuvastavatkin erinomaisesti sitä, miten suhde valmentajaan ja sille annetut merkitykset voivat olla hyvin monenlaisia. Tämä huomio luo myös pohjaa sille, kuinka tämän tutkielman kyky selvittää juniorivalmennuksessa näkyviä arvoja on senkin vuoksi rajallinen, että valmentajia on hyvin monenlaisia. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksenakaan ei ole pyrkimys laajaan yleistämiseen, vaan syvemmän ymmärryksen luomiseen aiheesta.

Urheiluharrastuksen sosiaalistavan vaikutuksen yksiselitteisestä avaamisesta tekee haastavaa myös lasten ja nuorten urheilulle asetetut monenlaiset tavoitteet ja intressit. Honkonen ja Suoranta (1999) ovat jaotelleet junioritoimintaan liittyvät puhettavat neljään: tehovalmennuspuheeseen, sosialisatiopuheeseen, hauskuuspuheeseen ja terveystpuheeseen. Tehovalmennuspuhe keskittyy huippu-urheilijoiden tekemiseen työn ja tuskan filosofiaan nojaten ja sosialisatiopuheessa korostuu yhteiskunnan normien taitojen oppiminen ja "kunnan kansalaisten" kasvattamiseen. Hauskuuspuheessa korostuu urheilun elämyksellisyys ja urheilun leikinomaisuus, kun taas terveystpuheessa esillä on liikunnan hyvinvointia edistävät vaikutukset. Nämä puhettavat tuottavat ja toteuttavat erilaisia arvoja, ollen näin merkityksellisiä toiminnan perustavanlaatuiselle luonteelle. Tämän tutkielman kannalta kenties erityisen kiinnostavaksi puhettavoista nousee sosialisatiopuhe. Sosialisatiopuheessa korostuu yhteiskunnan käyttäytymisnormien ja erilaisten sosiaalisten taitojen oppiminen urheilutoiminnassa.

Walters ym. (2010) ovat puolestaan jakaneet junioriurheilun diskussit kolmeen: kehitysdiskurssiin, kilpailullisuusdiskurssiin ja hauskuusdiskurssiin. Junioriurheilun eri puhunnat ja diskurssit painottuvat toiminnassa eri tavoin ja aiheuttavat myös ristiriitoja toimijoiden välillä. Sekä Honkonen ja Suoranta (1999) että Walters ym. (2010) olivat sen kannalla, että junioriurheilun toimijoiden on tärkeää tunnistaa näitä eri tapoja antaa junioriurheilulle merkitystä.

Urheilun sosiaalistavaa vaikutusta voidaan tarkastella myös sen opettamien taitojen, elämäntaitojen, kautta. Gould ja Carson (2008) ovat määritelleet nämä elämäntaidot sisäisiksi henkilökohtaisiksi voimavaroiksi ja taidoiksi, joita voidaan kehittää urheilussa ja siirtää

urheilun ulkopuolisiin ympäristöihin. Näihin voivat kuulua esimerkiksi tavoitteiden asettaminen, itsetunto ja pitkäjänteisyys.

Urheiluharrastamiseen yhdistettäviä merkityksiä ja diskursseja tutkittaessa Rouvali (2019) teki huomion, että sosialisatiiodiskurssi näkyi enemmän valmentajien kuin itse urheilijoiden puheissa, ja urheilijat merkityksellistivät harrastamista eniten tehovalmennus- ja hauskuusdiskursseista käsin. Tämä antaa viitteitä siitä, että valmentajat ovat tietoisia sosiaalistajan ja kasvattajan tehtävästään, ja pitävät tätä tehtävää tärkeänä osana urheiluharrastusta. Haastatellut valmentajat näkivät urheilun opettavan elämäntaitoja, kuten itseluottamusta, ajanhallintaa, pitkäjänteisyyttä ja tunteiden hallintaa. Urheiluuden uskottiin olevan nuorten identiteetin kannalta hyväksi ja urheilun ajateltiin opettavan työntekoa ja yhteistyötä. Valmentajat uskoivat harrastuksen ohjaavan myös “paremmille poluille” elämässä. Tämä on linjassa sen kanssa, kuinka yhteiskunnan sosialisatioprosesseissa hyvä harrastus nähdään jopa kunnollisuuden takuuna (Hoikkala 1993, 92–96) ja urheiluharrastukseen on yhdistetty kunnan kansalaisten kasvattamisen tehtävä (Berg 2012). Seuraavassa alaluvussa otetaan tarkempaan tarkasteluun urheilun ”kunnan kansalaisuuteen” kasvattaminen, ja urheiluun laajemmin yhdistettävät arvot.

3.3 Urheilun arvot

Urheiluun on historian saatossa yhdistetty monenlaisia arvoja ja voidaankin todeta, ettei urheilun arvopohja ole säilynyt samanlaisena. Tässä alaluvussa käsitellään tarkemmin itse arvon käsitettä ja urheiluun yhdistettäviä arvoja Suomessa.

3.3.1 Arvot

Arvot ovat ihmisen toiminnan yleisluontoisia toivottavia päämääriä, jotka ovat ohjaamassa toimintaa ja valintoja. Arvot toimivat valintojen perusteina, ja niiden avulla on mahdollista myös arvioida muiden ihmisten toimintaa. (Helkama 2015, 7–9.) Ojasen (2011, 7) mukaan arvot tiivistyvät ikään kuin joukoksi hyveitä sen perusteella, mitä yksilö tai yhteisö pitää tavoittelemisen arvoisena. Lisäksi arvot määrittävät sitä, millaisten keinojen hyväksikäyttö

nähdään soveliaaksi päämäärien tavoittelemisessa. Arvot ohjaavat sekä yksilöllistä että kollektiivista päätöksentekoa. Arvoille tärkeä piirre on myös se, kuinka ne ovat pitkälti kulttuurikohtaisia, ja määrittävät sitä, mikä on kussakin kulttuurissa toivottavaa ja tavoittelemisen arvoista. (Suoninen, Lahikainen & Pirttilä-Backman, 296–297.) Arvojen luonteelle on ominaista myös se, että ne ovat usein tietoisesti valittuja ja ne voivat muuttua ja kehittyä kokemusten myötä (Helkama 2015, 8).

Helkama (2015) on tarkastellut arvoja kolmella tasolla: kansallisen omakuvan, yksilöllisten erojen ja toiminnan ja tekojen tasolla. Kansallisen omakuvan tasolla tarkastellaan, mitkä arvot ovat yhteisiä tietylle yhteiskunnalle, kuten suomalaisille, ja miten nämä arvot näyttäytyvät esimerkiksi tärkeissä kulttuurintuotteissa. (Helkama 2015, 12–16.) Yksilöllisten erojen näkökulma tarkastelee nimensä mukaisesti arvoissa ilmeneviä eroja yksittäisten ihmisten välillä. Tällaisella arvotutkimuksella voidaan luoda yleiskuvaa esimerkiksi suomalaisille tärkeistä arvoista ja verrata niitä muiden maiden tärkeimpiin arvoihin. Näin on mahdollista saada selville, mitkä arvot ovat suomalaisessa yhteiskunnassa keskimäärin tärkeämpiä kuin muissa maissa. Kolmannen tason tarkastelu lähestyy arvoja toiminnan ja tekojen kautta, mutta on huomattava että, arvojen ja toiminnan suhde ei aina ole kuitenkaan täysin suoraviivainen. Ihminen saattaa pyrkiä esittämään arvonsa kulttuurissa hyväksytyin mallin mukaisesti, tai tietyissä tilanteissa olosuhteet voivat pakottaa arvojen vastaiseen toimintaan. (Helkama 2015, 15–16.)

Arvojen tutkimiseen on kehitelty erilaisia arvoteorioita. Milton Rokeach on määritellyt 1970-luvulla arvojen olevan uskomuksia toivottavista menettelytavoista, jotka pystytään laittamaan keskenään tärkeysjärjestykseen (Rokeach 1973, 5). Tämä Rokeachin myötä syntynyt ajatus arvohierarkiasta ja arvojen vertailusta voidaan nähdä nykyisen arvotutkimuksen perustana (Helkama 2009, 33). Rokeach (1973, 64) jakoi arvohierarkiassaan arvot itseis- ja välinearvoihin, joita kumpiakin oli 18. Itseisarvot olivat Rokeachin teoriassa tavoiteltavia tiloja, kuten tasa-arvo, onnellisuus, viisaus ja vapaus. Välinearvot olivat puolestaan toimintatapoja, kuten rehellisyys, vastuullisuus, itsehillintä ja itsenäisyys. Näiden 36 arvon pohjalta Rokeach kehitti RVS-arvomittarin (The Rokeach Value Survey) (Helkama 2009, 33), jota voitiin Rokeachin (1973, 323) mukaan käyttää niin koko yhteiskunnan kuin myös yhteiskunnan eri osien arvojen tutkimiseen.

Shalom Schwartz ja Wolfgang Bilsky kehittivät 1980-luvulla ensimmäisinä arvoteorian, jonka perustana oli arvojen globaali rakenne ja universaalius (Puohiniemi 1995, 13). Teoria otti aineksia Rokeachin arvomittarista (Helkama 2009, 36), mutta se toi merkittävänä uutena löydöksenä ajatuksen siitä, että arvot voidaan jakaa kahteen kategoriaan: yksilön ja yhteisön tavoitteita edustaviin arvoihin. Arvokehä koostuu universaaleista arvotyypeistä, missä yhteensä 10 arvotyyppiä muodostaa kehämäisen rakenteen. (Puohiniemi 1995, 15–18.) Teorian kymmenen arvotyyppiä ovat: valta, suoriutuminen, mielihyvä, virikkeisyys, itseohjautuvuus, universalismi, hyväntahtoisuus, perinteet, yhdenmukaisuus ja turvallisuus. (Scwartz 2012.)

Myös suomalaisten arvoja on tutkittu Scwartzin arvoteoriaa apuna käyttäen (Puohiniemi 2002). Arvot oli tutkimuksessa jaettu Schwartzin teorian mukaisesti kymmeneen luokkaan, ja tärkeimpinä arvoina suomalaiset pitivät hyväntahtoisuutta, turvallisuutta, yhdenmukaisuutta ja universalismia. Virikkeisyyttä, valtaa ja perinteitä suomalaiset pitivät vähemmän tärkeinä. (Puohiniemi 2002, 82.)

3.3.2 Urheiluun yhdistettävät arvot Suomessa

Urheilua ja seuratoimintaa on aatteellisesti kytketty kenties useampaan tarkoitukseen, kuin mitään muuta yhteiskunnallista toimintaa. (Heinilä 2001, 7.) Seuratoiminnan taustalla on ollut lukuisia eri arvoja vuosien saatossa, ja nämä arvot ja niiden sisällölliset painotukset ovat muuttuneet yhteiskunnan muutoksen mukana (Koski & Mäenpää 2018, 34). Urheiluun on liitetty ja liitetään esimerkiksi terveyden, rehtiyden, rohkeuden, pitkäjänteisyyden, itsehallinnan, reilouden ja yhteisöllisyyden kaltaisia arvoja (Kotkavirta 2012). Itkosen (1996, 207) mukaan suomalaisten urheiluorganisaatioiden kertomuksissa painottuvat puolestaan kestävyys, sitkeys, sisu, päämäärät, periksiantamattomuus ja voitontahto.

Bergin (2012) mukaan kunnon kansalaisuuteen yhdistyy tottelemaan kasvattaminen, ja urheilevien lasten vanhempien puheissa kunnon kansalaisuudesta esiintyi esimerkiksi reiluus, suvaitsevaisuus, sosiaalisuus, fiksuus, vastuullisuus ja rehellisyys. Mielenkiintoinen näkökulma kunnon kansalaisten kasvattamiseen on myös se, tuleeko kasvatuksen olla enemmän yhteisöllisyyttä ja toisten kunnioittamista vai yksilöllisyyttä ja kunnianhimoisuutta korostavaa.

Urheilun arvoperusta on muuttunut aikojen saatossa radikaalisti. 1800-luvun lopussa olympialaisiin osallistuvien urheilijoiden tuli olla amatööri-ihanteen mukaisia, eli urheilijat eivät saaneet ansaita urheilemalla rahaa ja ammattilaiskilpailuihin osallistuneita urheilijoita ei olympiakentillä sallittaisi. Amatööriyden vaatimus oli olympialaisten osalla ehdoton, ja raha nähtiin olympiaurheiluun liittyen pahuuden ja korruption perikuvana. Suomi halusi olla osallisena olympialaisissa, joten amatööriyden vaatimus oli valloillaan myös Suomessa. Amatöörisääntöjen myötä urheilulle alettiin muodostaa arvopohjaa, jota kuvailtiin “urheilun hyvänä kertomuksena”. (Ilmanen 2012, 178–180.)

1900-luvun alun vuosikymmeninä suomalaisessa urheilukulttuurissa urheilun tehtäväksi muodostui ihmisen kasvattaminen moderniksi kansalaiseksi urheilun hyvän kertomuksen elementtien mukaisesti. Urheilun hyvälle kertomukselle oleellisia arvoja olivat esimerkiksi raittius, reippaus, ilo, sisu, rohkeus ja kestävyys. (Itkonen 1997 Ilmasen 2012 mukaan.) Urheilun kansalaiskasvatukselliselle vastuulle olennaista oli myös isänmaallisuuden kasvattaminen (Kokkonen 2015). Urheilu siis asettui osaksi yleistä kansakunnan kasvatustehtävää yksilöllisesti sekä yhteisöllisesti hyviin arvoihin kasvattamisessa. (Itkonen 1997 Ilmasen 2012 mukaan.)

Amatööriurheilu joutui kuitenkin väistämään ammattilaisurheilun tieltä, mikä johti urheilun arvoperustan aiempaa tarkempaan tarkasteluun. Amatööriryteen yhdistyi se, että urheilua harjoitetaan urheilun itsensä vuoksi, eikä siitä saatavien ulkoisten palkkioiden takia, ja urheilu määrittäyty suurelta osin kasvatukseen. Ammattilaisuudessa arvoperusta on puolestaan vastakohtainen amatööriryteen verrattuna – urheilu on pääasiallisesti työ, minkä lisäksi reilun pelin periaatteita tärkeämpää on voiton tavoittelu. (Ilmanen 2012, 181–183.)

Nykyään suomalaisessa urheilukulttuurissa lapsi- ja nuorisourheilu voidaan nähdä amatööriperustaiseksi, kun taas ammattilaisuus on huippu-urheilulle ominaista. Suomalaisten käsityksiä urheilun arvoista selvittäneessä tutkimushankkeessa vertailtiin suomalaisten kansalaisten, urheilun sponsorien ja urheilutoimittajien näkemyksiä lapsi- ja nuorisourheilun sekä huippu-urheilun arvoista. Näkemyksiä selvitettiin huippu- sekä lasten ja nuorten urheiluun liittyviin positiivisiin sekä negatiivisiin asioihin liittyen. Tuloksista selvisi, että kaikki

myönteisistä seikoista (terveys, liikunnallisuus, reilu peli, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo) liitettiin selvästi enemmän lasten ja nuorten urheiluun kuin huippu-urheiluun. Lasten ja nuorten urheilun siis ainakin ajatellaan yhä kasvattavan yhteiskunnallisesti hyväksytyjä arvoja kohden, kun taas huippu-urheilun nähtiin sosiaalistavan myönteisistä seikoista vain liikunnallisuuteen. Kielteisistä seikoista (vilppi, väkivalta, doping ja liika kilpailu) kaikki yhdistettiin vahvemmin huippu-urheiluun. Huomionarvoista kuitenkin on, että liika kilpailu yhdistettiin suhteellisen vahvasti myös lasten ja nuorten urheiluun. (Ilmanen 2012, 183–186.)

Seuratoiminnan kasvatuksellisuus kytkeytyy vahvasti urheilulle ominaiseen yhteiskuntaan sosiaalistavaan merkitykseen. Urheilu ja urheiluseurat ovat organisoituneet eri maissa eri tavoin, mutta urheilulla on myös perustavanlaatuisia protestanttiseen etiikkaan pohjaavia periaatteita, jotka toteutuvat eurooppalaisessa urheilussa laajemmin maasta ja lajista riippumatta. Eurooppalaisen urheilun protestanttisesta etiikasta kumpuava arvomaailma on suhteellisen yhtenäinen Euroopan eri maiden kulttuurisesti eriävien urheilumuotojen kesken. Modernin urheilun ja sen organisaatioiden muodostuminen Euroopassa tapahtui samanaikaisesti protestanttisen etiikan ollessa vallalla, minkä lisäksi ideologinen asetelma oli vahvasti kapitalismin hengen mukainen. Näin ollen modernin urheilun arvomaailman muodostumiseen on vaikuttanut merkittävästi protestanttisen etiikka ja kapitalismille ominaiset ajattelumallit. (Heinemann 1999, 23–24.) Protestanttisen etiikan arvoissa korostuu vahvasti työnteon arvottaminen ja tämä heijastuu urheilun arvomaailmaan tänäkin päivänä - myös junioriurheilussa.

Urheilun sosiaalistavaan vaikutukseen kytkeytyy luonnollisesti myös maalle tyypilliset kulttuuriset ominaisuudet kuten arvomaailma ja maalle ominainen tapa suhtautua elämään (Heinemann 1999, 25–26). Näitä maakohtaisia eroja urheilun yhteiskuntaan sosiaalistavassa vaikutuksessa ilmenee, ja tämän tutkielman tarkoituksena onkin keskittyä suomalaiseen urheiluharrastamiseen ja sen yhteiskuntaan sosiaalistavaan vaikutukseen.

Paljon puhutaan myös siitä, kuinka urheilun tulisi etenkin lasten ja nuorten kohdalla olla ennen kaikkea hauskaa. Hauskuus on suurin syy sille, miksi toiminnassa ollaan mukana ja lopettamisen syyksi usein voidaankin kuvailla, ettei harrastaminen enää ollut hauskaa.

Hauskuuteen liitetään usein esimerkiksi iloisuuteen liittyviä asioita, mutta on huomattava, ettei hauskuuden käsite ole aivan yksioikoinen. Visek ym. (2015) ovat pyrkineet selvittämään mikä tekee urheiluharrastuksesta hauskaa. Tutkimukseen osallistui 142 juniorijalkapalloilijaa, 37 valmentajaa ja 57 vanhempaa. Tutkimus toteutettiin kolmessa vaiheessa. Ensin tutkittavat listasivat asioita, jotka tekevät urheiluharrastamisesta hauskaa, minkä jälkeen ideat lajiteltiin eri luokkiin. Lopuksi tutkittavat arvioivat vielä eri hauskuustekijöiden tärkeyttä. 11 hauskuustekijästä kolmena tärkeimpänä näyttäytyivät positiivinen joukkuedynamiikka, kovaa yrittäminen ja positiivinen valmentaminen. (Visek ym. 2015.) Kenties hauskuustutkimuksen suurimpana antina voidaan kuitenkin nähdä mahdollisuudet selvittää laajat ulottuvuudet siitä mikä urheilusta tekee hauskaa ja edistää näin myös toimintaa siihen suuntaan, että lapset ja nuoret pysyisivät toiminnassa mukana.

Aarresolan (2016) mukaan urheilun kansalaiskasvatuksen tavoitteet ja arvoihin kasvattaminen ovat vaihtuneet lajiin liittyviksi menestystavoitteiksi. Itkonen (2012) on puolestaan muotoillut asian niin, että urheilussa saattaa yhä olla toiminnan taustalla samoja arvoja kuin silloin, kun sen päätehtävänä oli kansalaiskasvatus, mutta urheiluseuratoiminta on nykyään kansalaisvelvollisuuden sijaan vahvemmin ihmisten vapaa-aikaan yhdistettävä asia.

4 LASTEN JA NUORTEN URHEILUVALMENNUS

Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen tavoitteet ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi voivat vaihdella suuresti. Tässä luvussa pyritään luomaan kuvaa suomalaisen urheiluvalmennuksen kentästä ja painotuksista, joita valmennuksessa ilmenee. Mukana kulkee ajatus valmentajasta kasvattajana, ja luvussa tarkastellaan myös valmentajan kasvatuksellista roolia.

4.1 Hyvä valmennus

Valmennuksen “hyvyyden” määrittäminen ei ole aivan yksinkertaista, sillä se on vahvasti yhteydessä siihen, mitä valmennuksella tavoitellaan. Toisessa tilanteessa se voi olla hyvinvoivia ja iloisia nuoria urheilijoita, toisessa taas menestystä hinnalla millä hyvänsä. Koska Suomessa niin huippu-urheilun kuin seuratoiminnan ja suomalaisten liikkumisen edistämisen tavoitteet ovat Olympiakomitean alaisena, on syytä tarkastella, millaisia painotuksia sieltä nousee. Olympiakomitean valmennusosaamisen mallissa jäsenellään sitä, mitä valmentajan tulee osata. Mallissa keskeisenä ajatuksena on, että valmentajan arvioinnissa tulee arvioida vain asioita, joihin valmentaja voi vaikuttaa. (Olympiakomitea 2021.)

Valmennusosaamisen malli koostuu kolmesta suuremmasta kokonaisuudesta, jotka ovat asiat, joihin valmentaja voi urheilijoissa vaikuttaa, valmentajan osaamistarpeet ja valmennuksen toimintaympäristö. Valmentaja voi vaikuttaa urheilijan ihmisenä kasvuun, urheilijana kehittymiseen, kuulumisen tunteeseen ja itsensä kehittämisen taitoihin. Ihmisenä kasvuun kuuluu esimerkiksi arvojen ja asenteiden oppimista, toisten ihmisten ja itsensä arvostamista sekä ihmissuhdetaitoja. (Olympiakomitea 2021.) Näin ollen tälle tutkielmalle oleelliset arvomaailmaan, kasvatukseen ja sosiaalistumiseen liittyvät teemat toistuvat myös Olympiakomitean valmennusosaamisen mallissa. Urheilijana kehittymisen ulottuvuus on jaettu urheilijan elämäntapaan ja lajiosaamiseen. Urheilijan elämäntapa linkittyy ihmisenä kasvuun ja siihen kuuluu esimerkiksi liikunnallisuuteen kasvaminen, mutta myös esimerkiksi itseluottamus ja motivaatio. Lajiosaaminen tarkoittaa puolestaan lajitaitoja ja esimerkiksi taktiikkaa ja välineosaamista. Kuulumisen tunteeseen liittyy urheilevan henkilön kokemus esimerkiksi lajiin tai ryhmään kuulumisesta ja samaistumisesta. Itsensä kehittämisen

ulottuvuuden taitoihin kuuluu esimerkiksi tavoitteenasetteluun, itsearviointiin, ajatteluun ja verkostoitumiseen liittyviä taitoja. (Olympiakomitea 2021.)

Valmentajan osaamistarpeet on mallissa jaettu kolmeen osaan, jotka ovat urheiluosaaminen, ihmissuhdetaidot ja itsensä kehittämisen taidot. Urheiluosaamisen piiriin kuuluu tässä yhteydessä lajiosaaminen, yleinen urheiluosaaminen ja opettamiseen ja ohjaukseen liittyvä osaaminen. Ihmissuhdetaitoihin on luettu esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaidot, organisointiosaaminen sekä ihmistuntemus. (Olympiakomitea 2021.) Itsensä kehittämisen taidot ovat mallissa keskeisessä osassa valmentajan osaamistarpeissa, mutta toisaalta valmentaja voi myös mahdollistaa urheilijoiden itsensä kehittämisen taitojen kehittymisen. Mallin kolmas ulottuvuus, toimintaympäristö, käsittää ympäristön, jossa valmennus tapahtuu. Tähän kuuluvat esimerkiksi valmennettavien ikä ja taso ja nämä tekijät ovat osaltaan vaikuttamassa valmentajan osaamistarpeisiin. (Olympiakomitea 2021.)

Suomalaisessa urheilussa urheilijan kehitystä kuvataan usein urheilijakeskeisesti urheilijan polun avulla. Urheilijan polkua kuvataan kolmen eri vaiheen, lapsuusvaiheen (alle 13-vuotiaat), valintavaiheen (13–19-vuotiaat) ja huippuvaiheen (yli 19-vuotiaat) avulla. Yli 40 lajiliittoa on tehnyt oman lajinsa piiriin kuuluvan urheilijanpolun, jossa on huomioitu erityisesti kyseisen lajin vaatimuksia eri ikävaiheissa. Urheilijan polku –ajattelulle on ominaista, että vaikka tietynlaisia tavoitteita ja raameja asetetaan, on urheilijan yksilöllisyys kuitenkin keskiössä. (Mononen 2016, 29.)

Urheilijan polun lapsuusvaiheessa kaikki urheilua harrastavat lapset ovat samalla polulla ja keskeisintä onkin, että mahdollisimman moni lapsi innostuu urheilusta ja saa urheilun parissa ilon ja hauskuuden kokemuksia, jotta urheiluharrastuksen parissa haluttaisiin jatkaa. Tärkeänä elementtinä lapsuusvaiheessa näyttäytyy myös toimintaympäristö, joka mahdollistaa ja tukee urheilemista ja liikkumista. Lapsuusvaiheelle asetetaan kuitenkin myös tavoite urheilevan lapsen monipuolisten liikuntataitojen ja hyvän fyysisen harjoitettavuuden kehittymisestä. (Mononen 2016, 29–31.)

Valintavaiheelle on tyypillistä, että urheilua harrastavien nuorten tavoitteet eriytyvät pelkistäen joko huipulle ja menestykseen tähtääväksi harjoitteluksi tai ilman suurempia menestystavoitteita tapahtuvaksi urheiluksi. Valintavaiheelle on ominaista myös toimintaympäristön laajeneminen – kodin, seuran ja vanhempien lisäksi mukaan tulee usein myös lajiliitto ja urheiluakatemia. Valintavaiheessa myös valmentajan merkitys kasvaa. Nuori löytää päälajinsa ja lajiharjoittelun ja kilpailujen määrä kasvaa. Samanaikaisesti myös lapsuusvaiheessa omaksuttu urheilullinen elämäntyyli on tärkeässä asemassa ja terveys käsittää niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisen ulottuvuuden. Lopulta huippuvaiheessa tavoitteellisuus koskee kansainvälistä menestystä ja urheiluharjoittelu vie leijonanosan urheilijan arjesta. (Mononen 2016, 31–34.)

4.2 Urheiluvalmentajan kasvatuksellinen rooli

Kun kasvatusta tarkastellaan laajan kasvatustajatuksen lähtökohdista, voidaan se määritellä ohjaamiseksi ihmisyyden ihannetta kohti. Kasvatettavaa ohjataan siihen suuntaan, että tämä tulisi mahdollisimman hyvin toimeen omassa yhteisössään eli sosiaalistuu yhteisön ja yhteiskunnan jäseneksi. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 31–36.) Kasvatus ei kuitenkaan ole suoraan sosialisatiion kanssa yhtenäinen termi, sillä sosialisatiossa ihminen ei suinkaan ole vain passiivinen omaksuja, vaan sukupolvien välinen vuorovaikutus on keskeisessä asemassa. Suppeamman näkökulman mukaisesti kasvatusta voidaan kuvata kasvattajan ja kasvatettavan väliseksi tiettyyn päämäärään tähtääväksi vuorovaikutukseksi. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 31–36.)

Kasvatus voidaan jakaa formaaliin eli virallisesti määriteltyyn kasvatukseen ja informaaliin eli koulujärjestelmän ulkopuoliseen epävirallisempaan kasvatukseen. Informaali kasvatus tapahtuu siis pääosin instituutioissa, joiden pääasiallinen tehtävä ei ole kasvatus. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 19–20.) Koska urheiluseuroissa tapahtuva kasvatus kytkeytyy luonnollisesti liikuntaan, voidaan sen nähdä olevan myös osa liikuntakasvatusta. Laajan liikuntakasvatuksen ajatuksen mukaan liikuntakasvatuksella viitataan kaikkeen toimintaan, jossa liikuntaan liittyviä ilmiöitä lähestytään kasvatuksen näkökulmasta (Laakso 2007, 4–7). Näin ollen urheiluseuroissa tapahtuva kasvatus voidaan asemoida informaaliksi liikuntakasvatukseksi.

Liikuntakasvatus jaetaan liikuntaan kasvattamiseen ja liikunnan avulla kasvattamiseen. Liikuntaan kasvattamisella tarkoitetaan nimen mukaisesti pysyvän kiinnostuksen herättämistä liikuntaa kohtaan. Merkittävä osa liikuntaan kasvattamisesta on liikunnan riemusta nauttiminen. Liikunnan avulla kasvattamisessa on keskeistä puolestaan liikunnan kontekstissa muiden kuin liikunnallisten tavoitteiden kuten vuorovaikutustaitojen tai eettisten arvojen edistäminen. (Laakso 2007, 19–22.) Kun liikuntaa käytetään kasvatuksen välineenä, on tarkoituksena edistää yhteiskunnassa vallitsevia yleisiä kasvatustavoitteita (Liukkonen 2009).

Erityisesti lasten ja nuorten urheilussa on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, kuka oikeuttaa valmentajan aseman kasvattajana ja kuka määrää kasvatustavoitteet. Kasvatukseen liittyviä odotuksia kumpuaa niin vanhempien kuin urheilijoiden ja yhteiskunnankin suunnalta. Valmentajalta odotetaan vastuullisuutta ja järkevyyttä, mutta toisaalta valmentajalla on myös mahdollisuus rajata kasvatuksellista rooliaan opettamalla esimerkiksi vain urheiluun liittyviä asioita. Tällöin valmentajan kasvatuksellinen rooli on monella tavoin problemaattinen. (Hämäläinen 2008, 137–138.)

5 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA JA TOTEUTUS

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä seikkoja. Alaluvuissa esitellään tutkimuskysymykset ja kuvataan haastateltavia, sekä käydään läpi aineistonhankintaan liittyvää prosessia ja aineiston käsittelyä. Luvussa tehdään katsaus myös tutkielman kannalta oleellisiin eettisiin kysymyksiin.

5.1 Tutkimuskysymykset ja haastateltavat

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää millaisia arvoja lasten ja nuorten urheiluvallennuksessa ilmenee. Lisäksi tarkasteltavana on lasten ja nuorten urheiluvallmentajien käsitykset omasta asemastaan kasvattajana. Tutkielmalle asetetut tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia arvoja lasten ja nuorten urheiluvallmentajien vallennuksessa ilmenee?
2. Millaisena lasten ja nuorten urheiluvallmentajat kokevat oman asemansa kasvattajana?

Vallmentajia valikoitui haastateltavaksi yhteensä kuusi. Haastateltavien hankinta tapahtui Mieli ry:n Nuori Mieli Urheilussa -hankkeen kautta. Alun perin haastateltavia piti olla seitsemän, mutta yhden haastateltavan kanssa aikataululliset ja viestinnälliset syyt johtivat siihen, ettei hän osallistunut haastatteluun. Haastatellut vallmentajat olivat iältään 24–48-vuotiaita keski-ään ollessa noin 35 vuotta. Haastateltavista neljä oli naisia ja kaksi miehiä. Haastateltavien vallmennuskokemuksen määrä vuosina vaihteli kahdesta vuodesta noin kahteenkymmeneen vuoteen. Haastateltavista viidellä oli jokin korkeakoulututkinto ja yhdellä haastateltavalla oli korkeakoulututkinnon suorittaminen kesken. Kolmella haastateltavalla oli pedagogisia opintoja yliopistosta, mutta yhdelläkään haastateltavalla ei ollut varsinaista pedagogista tutkintoa. Haastattelut kestivät 24–81 minuuttia. Haastatteluaineistoa kasautui nauhalle 4 tuntia 5 minuuttia ja litteroitua aineistoa yhteensä 66 A4-liuskaa.

Haastateltavien juniorivalmentajien lajit olivat yleisurheilu (2), koripallo (1), joukkuevoimistelu (1), judo (1) ja golf (1). Useamman lajin valmentajien sisällyttäminen haastateltaviin tehtiin sen vuoksi, että tutkielman tarkoituksena on kuvata yleisellä tasolla lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnan arvoja ja sosiaalistavaa ulottuvuutta vain jonkun tietyn lajin sijaan.

5.2 Teoreettiset lähtökohdat ja aineistonkeruu

Tutkimus ja aineistonkeruu toteutettiin teemahaastattelujen avulla, joten tutkimus asemoituu laadullisen tutkimuksen kentälle. Laadullisen tutkimuksen perinteistä tässä tutkimuksessa käytettiin fenomenologis-hermeneuttista tutkimusotetta. Fenomenologisen tutkimuksen kohteena on ihmisen kokemukset ja niille annetut merkitykset. Tämä merkitysteoria perustuu vahvasti ajatukseen siitä, että ihmisen suhde todellisuuteen on merkityksillä ladattua. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 39–41.)

Hermeneutiikka on tieteenfilosofinen perinne, jolle on tyypillistä merkitysten tulkinta ja niiden ymmärtäminen. Hermeneuttisen perinteen avainkäsitteinä voidaan pitää esiymmärrystä ja hermeneuttista kehää, sillä hermeneutiikka on tietoa olemassa olevien konstruktioiden, kuten yhteiskunnallisten ilmiöiden ja rakenteiden merkityksellistämistä. Hermeneuttinen ymmärrys ja sen edellyttämä tulkinta ja ymmärrys vaativat tutkijalta tiettyä esiymmärrystä eli tutkijan valmiiksi tiedostamia asioita tutkimusaiheestaan. Hermeneuttisella kehällä viitataan puolestaan tutkimuskohteeseen liittyvän jo “valmiin tiedon” ja siitä tutkimuksen pohjalta tehtävien uusien tulkintojen kohtaamista tutkimusprosessissa yhä uudelleen ja uudelleen. Tämä uuden ja vanhan tiedon vuoropuhelu synnyttää fenomenologista ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 36–41.)

Tutkimushaastattelut toteutettiin teemahaastattelujen avulla. Haastattelun määritelmät ovat laajentuneet perinteisestä kysymys-vastaus-haastattelusta ja haastatteluissa on siirrytty enemmän keskustelemaan suuntaan. Haastattelutyypinä teemahaastattelu on kasvattanut suosiotaan ainakin kahden asian takia. Haastattelumuotona se on niin avoin, että haastateltavalla on mahdollisuus puhua vapaasti, jolloin materiaalin voidaan olettaa edustavan

vastaajan puhetta. Teemahaastatteluun tuo tiettyä struktuuria kuitenkin käsiteltävät teemat, jotka takaavat, että haastateltavien kanssa on keskusteltu jossain määrin samoista asioista. Teemat muodostavat myös kehikon, jonka avulla lähestyä litteroitua aineistoa. (Eskola & Suoranta 2014, 86–88.)

Teemahaastattelu valikoitui käytettäväksi aineistonkeruun menetelmäksi pitkälti edellä mainittujen seikkojen vuoksi. Tarkoituksena oli selvittää juuri valmentajien näkemyksiä lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnassa korostuvista arvoista ja valmentajan kasvatuksellisesta asemasta. Haastattelulla haluttiin kuitenkin keskittyä erityisesti tiettyihin teemoihin, joita muodostui lopulta neljä. Neljä teemaa haastattelussa olivat lasten ja nuorten urheilun merkitykset, arvostiriidat urheiluvalmennuksessa, urheiluharrastuksen mahdolliset vaikutukset ja valmentajan kasvatuksellinen asema. Arvostiriidoista haluttiin kysyä erityisesti sen vuoksi, ettei urheiluharrastuksesta ja sen vaikutuksista syntyisi epätodenmukaisen myönteinen kuva. Näiden neljän teeman lisäksi haastateltavilta kysyttiin heidän valmennustaustasta ja henkilötiedoista (ikä, sukupuoli ja koulutustausta). Haastattelut toteutettiin anonyymisti eikä haastateltavien henkilöllisyys tule tutkimuksessa ilmi. Haastatteluissa teemojen sisäisten kysymysten muoto saattoi vaihdella haastattelun kulusta riippuen, ja haastatteluissa kysyttiin tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä. Kaikkien haastateltavien kanssa käytiin kuitenkin samat teemat läpi.

Haastattelut suoritettiin Microsoft Teamsin välityksellä kevään 2021 aikana. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoituksesta sovittiin kaikkien haastateltavien kanssa. Haastateltaville oli lähetetty ennalta infokirje tutkimuksesta ja tutkimuksen tavoitteista, mutta tarkemmin teemoista ei kerrottu etukäteen, jotta haastattelutilanteessa saataisiin esiin mahdollisimman paljon aitoja ja todenmukaisia ajatuksia. Näin ollen vältetään todennäköisesti paremmin tilanteelta, jossa haastateltava olisi ennalta miettinyt, mitä hänen odotetaan kuhunkin kysymykseen vastaavan. Tämä sosiaalisesti suotavien vastausten antaminen on yksi haastattelutilanteen ongelmakohdista (Hirsjärvi ym. 2016, 207), ja koin, että infokirjeessä kerrotut tiedot tutkimuksesta ja tutkimusaiheesta olivat riittävät haastateltaville. Arvot ovat myös tutkimuskohteena sellainen, jossa sosiaalisesti suotavien vastausten antaminen voisi korostua, minkä vuoksi koin, että tarkkojen teemojen ja kysymysten sijaan vain tutkimusaiheen ja tutkimuksen tavoitteiden tietäminen toisi esiin todenmukaisempia vastauksia.

5.3 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on tiivistää aineisto ilman, että sen sisältämää informaatiota katoaa. Informaatioarvoa pyritään kasvattamaan muuttamalla hajanainen aineisto selkeämpään ja mielekkäämpään muotoon. (Eskola & Suoranta 2014, 138.) Litteroitujen haastattelujen analyysi on syytä aloittaa lukemalla aineisto läpi, jotta siitä saadaan muodostettua jonkinlainen kokonaiskuva (Eskola & Suoranta 2014, 152). Tämä oli aineiston analyysin ensimmäinen vaihe myös tässä tutkielmassa. Teemahaastattelujen kohdalla luonnollinen etenemistapa analyysin kohdalla on edetä haastatteluun valittujen teemojen kautta. Teemahaastatteluun valikoidut teemat ovat jo haastattelussa suuntaamassa sitä, millaista informaatiota ja aineistoa halutaan kerätä, joten se toimii oivallisena apuvälineenä myös aineiston teemoittelussa. (Eskola & Suoranta 2014, 152–153.)

Aineiston analyysissä on myös keskeistä tiedostaa, että erilaiset aineiston analysoinnin tavat eivät ole suinkaan täysin selväraja- ja usein analyysitavat kietoutuvat toisiinsa. Taulukointi esimerkiksi edellyttää jonkinlaista teemoittelua. (Eskola & Suoranta 2014, 162.) Tutkielmassa aineiston käsittely ja erittely tapahtui sisällönanalyysin keinoin. Aineistoon tutustumisen jälkeen lähdettiin taulukoimaan aineistosta poimittuja tekstikohtia sopiviin teemoihin. Tässä vaiheessa teemat olivat suoraan teemahaastattelun neljä teemaa. Tekstikohtien taulukoinnissa tekstit voi sijoittaa joko sellaisenaan eri teemojen alle tai tutkija voi halutessaan myös tehdä tekstikohdista pelkistyksiä. Pelkistysten tekeminen lisää luonnollisesti tutkijan tulkintoja aineistosta. (Eskola & Suoranta 2014, 155.) Tässä tutkielmassa valikoitiin tekstikohtien sijoittaminen eri teemojen alle sellaisenaan, sillä tekstikohtien voitiin nähdä kertovan riittävän hyvin niiden sisältämästä oleellisesta sisällöstä ilman pelkistysten tekemistä.

Aineiston analysointi sijoittui teoriaohjaavan ja aineistolähtöisen analyysin välimaastoon. Teemahaastattelua luodessa teoriaohjaavuus näyttäytyi toisaalta niin, että aiemman teorian perusteella pystyi ottaa aineksia teemahaastattelussa käytettäviin kysymyksiin, mutta toisaalta teemojen nimeämistä ei suoritettu vain jonkun aiemman teorian pohjalta. Teoriaohjaavassa analyysissä käsitteet ovat jo tiedossa ennen aineiston analysointia, kun taas aineistolähtöisessä analyysissä käsitteiden muodostuminen tapahtuu puhtaasti aineiston pohjalta. (Tuomi &

Sarajärvi 2018, 133–135.) Teemojen ja kysymysten tarkoituksena oli saada haastateltavilta mahdollisimman relevanttia sisältöä tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta.

Teemoittelun alussa käytössä oli siis suoraan teemahaastattelun neljä teemaa: lasten ja nuorten urheilun merkitykset, arvoriitit urheiluvalmennuksessa, urheiluharrastuksen mahdolliset vaikutukset ja valmentajan kasvatuksellinen rooli. Kun tekstikohtia lajiteltiin eri teemojen alle, oli mielekkäämpää ja havainnollisempaa erotella urheiluharrastuksen mahdolliset vaikutukset “positiivisiin” ja “negatiivisiin” vaikutuksiin, joten tässä vaiheessa teemahaastattelun neljästä teemasta siirryttiin viiteen. Nämä viisi teemaa koodattiin väreillä niin, että kukin teema sai oman värinsä. Samassa työvaiheessa tehtiin myös redusointi, eli kaiken epäolellaisen rajaaminen pois haastatteluaineistosta. Tässä vaiheessa aineistosta oli siis poimittu kaikki tutkielman kannalta oleellinen, ja tekstikohdat oli jaoteltu värikoodeittain neljän teeman alle. Valikoitujen tekstikohtien pituus vaihteli yhdestä sanasta useaan virkkeeseen.

Litteroidun aineiston analyysi jatkui, kun aineisto oli redusoitu ja jaoteltu sekä värikoodattu viiteen teemaan. Tutkimuskysymyksistä toinen keskittyi lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen arvoihin ja toinen valmentajien kokemukseen kasvatuksellisesta roolistaan, joten tämän pohjalta tuntui luontevalta jatkaa aineiston jaottelua tutkimuskysymysten pohjalta. Näin ollen pääteemoiksi muodostuivat 1. arvot, joihin urheiluharrastus sosiaalista ja 2. valmentajien kasvatuksellisen roolin ulottuvuudet. Ensimmäisen teeman eli arvojen joihin urheilu sosiaalista alle muodostui neljä alateemaa: 1. sosialisointi, 2. yhteisöllisyys, 3. hauskuus ja 4. aikaansaamisen arvo. Toisen teeman alle syntyi puolestaan kolme alatyyppeä, jotka kuvasivat valmentajien puheista nousseita kasvatukselliseen rooliin liittyviä ulottuvuuksia. Nämä alatyypit olivat 1. turvallinen valmentaja, 2. innostava valmentaja ja 3. sopeutuva valmentaja.

Tyypittelyyn liittyen on huomattava, että tyypologiat eivät ole yksiselitteisiä, sillä samastakin aineistosta voidaan tehdä erilaisia tyypittelyjä. Vehmas (2010) käytti väitöskirjassaan weberiläisiä ideaalityyppejä tutkiessaan suomalaisten liikuntamatkailijoiden vapaa-ajan valintoja. Ideaalityyppejä kuvattiin lähinnä teoreettisiksi konstruktioiksi, joita ei välttämättä esiinny sellaisenaan todellisuudessa, mutta ne voivat olla avuksi aineistonkeruussa ja aineiston

jäsentämisessä. Tässä tutkielmassa valmentajan kasvatuksellisen roolin tyypittelyssä hyödynnetään samanlaista weberiläistä ideaalityyppimäistä lähestymistapaa. Valmentajan kasvatuksellinen rooli ei välttämättä näyttäyty vain tietyn ideaalityypin kautta, vaan tyypit ovat pikemminkin aineiston jäsentelyyn liittyvä apukeino ja tapa havainnollistaa sitä, millaisena valmentajan kasvatuksellinen rooli näyttäytyy. Eri tyypit siis kuvaavat valmentajan kasvatuksellisen roolin näyttäytymistä, ja saman valmentajan kohdalla voi esiintyä, ja usein esiintyykin, aineksia kaikista kolmesta tyypistä.

Teemahaastattelussa selvitettiin myös valmentajien käsityksiä lasten ja nuorten urheilussa esiintyvistä arvostiridoista. Arvostiriitojen esiin nostaminen oli mielenkiitoista etenkin sen vuoksi, että aineistoa peilattaessa funktionalistiseen teoriaan saadaan esille myös ongelmakohtia ja niiden mahdollisia ratkaisuja urheiluharrastamisen kentässä. Funktionalistinen teoria onkin saanut kritiikkiä juuri siitä, että se keskittyy liikaa yhteiskunnan ja sen osien tasapainotilan säilyttämiseen ja eri osien tehtävien täyttämiseen, minkä vuoksi on tärkeää huomioida myös urheiluharrastamisen kentän ongelmakohtia arvostiriitojen muodossa.

5.4 Eettisiä huomioita

Tämän tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat monet tekijät. Tutkimuksen ollessa yhteistyössä toteutettu Mieli ry:n Nuori mieli urheilussa -hankkeen kanssa on oleellista pohtia sen vaikutusta luotettavuuteen liittyviin seikkoihin. Hankkeen kautta rekrytoitiin haastatellut valmentajat, jolla oli vaikutus siihen, mitkä valmentajat valikoituivat haastateltavaksi. Haastateltavien valmentajien valintaan vaikutti oletus heidän pätevyystään aiheeseen liittyen ja mahdollisesta halukkuudesta osallistua haastatteluun. Näin ollen haastateltaviksi valikoitui valmentajia, jotka todennäköisesti mieltävät jo ennalta nuorten urheilijoiden mielen hyvinvointia tukevan työskentelyn tärkeäksi.

Haastateltavien valmentajien valmentamilla lajeilla on myös varmasti vaikutusta heidän käsityksiinsä urheilun arvoista ja yleiseen kokemukseen urheilun kentästä. Haastateltavista valmentajista neljä kuudesta oli yksilölajin (yleisurheilu (2), judo ja golf) valmentajia, jolla voi

myös olla vaikutusta heidän näkemyksiinsä urheilun arvoista ja esimerkiksi valmentajan roolista. Tutkimuksen tekemisessä on yleensä syytä säilyttää tutkittavien anonymiteetti, jos tutkittava aihe ei ole sellainen, että se jotenkin haittaisi tutkimuksen luonnetta merkittävästi tai anonymiteetin säilyttäminen ei muuten olisi mahdollista. Tässä tutkimuksessa haastattelut ja aineiston purku suoritettiin niin, että haastateltujen valmentajien anonymiteetti säilyi, mikä kerrottiin myös haastateltaville.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista tutkijan tulkintojen tekeminen. Tutkimuksen lähtökohtana on laadullisessa tutkimuksessa se, että tutkija myöntää subjektiviteettinsa ja sen, että hän on tutkimuksessaan keskeinen tutkimusväline. (Eskola & Suoranta 2014, 211.) Omat kokemukseni valmentamisesta ja urheilumaailmasta yleensäkin painottuvat joukkueurheilun ja erityisesti jalkapallon pariin. Tällä on voinut olla vaikutusta joihinkin tehtyihin tulkintoihin, vaikka luonnollisesti pyrin tutkielmaa tehdessä tiedostamaan taustani vaikutuksen. Lisäksi luotettavuuteen liittyen on syytä huomioida, että valmentajien haastattelut suoritettiin kaikki Microsoft Teamsin välityksellä etäyhteyden avulla, jolla saattoi olla jonkinlainen merkitys itse haastattelutilanteeseen liittyen.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tuloksia. Luvussa käsitellään valmentajien haastatteluista nousseita neljään alaluokkaan jaettuja arvoja ja valmentajien käsityksiä kasvatuksellisesta roolistaan kolmen alatyypin avulla. Luvussa vastataan asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja peilataan miten löydökset suhtautuvat aiempaan tutkimukseen. Esiin tuodaan myös arvoriitiriitoja, joita lasten ja nuorten urheiluvalmennuksessa ja seuratoiminnassa esiintyy.

6.1 Urheiluharrastus sosiaalistamassa arvoihin

Muodostuneesta neljän alaluokan arvojaottelusta on tärkeää mainita se, kuinka alaluokkia esiintyy toistensa kanssa yhdessä, eivätkä ne ole millään muotoa toisensa pois lukevia. Toisin sanoen saman valmentajan puheessa ja valmennuksessa voi näkyä ja lähes aina näkyikin kaikkia neljää arvoalaluokkaa eri suhteessa toisiinsa.

Kahdessa ensimmäisessä arvossa, socialisaatiossa ja yhteisöllisyydessä on merkittävä määrä samankaltaisuutta. Socialisaation arvo muodostui kuitenkin huomattavasti laaja-alaisemmaksi kuin yhteisöllisyyden arvo. Yhteisöllisyyteen ja siihen liitettyyn turvalliseen ympäristöön liittyi myös paljon sellaista, joka ei olisi mennyt socialisaation arvon alle, minkä vuoksi oli tarpeellista luoda yhteisöllisyyteen liittyville asioille oma teemansa. Hauskuuden ja aikaansaamisen arvot näyttäytyivät puolestaan enemmän omina erillisinä alaluokkina, vaikka on huomattava, että kokemukseen urheiluharrastuksen hauskuudesta voi liittyä hyvin monia eri tekijöitä (ks. esim. Visek ym. 2015).

6.1.1 Eväitä elämään - socialisaation arvo

Socialisaation arvon alle sijoitetuille asioille oli keskeistä oppiminen ja sosiaalistuminen asioihin, joista on hyötyä myös urheilun ulkopuolella. Myös liikunnalliseen elämäntapaan sosiaalistumiseen yhdistyvät tekijät luettiin tähän alaluokkaan kuuluviksi. Valmentajat näkivät urheiluharrastuksen opettavan erilaisia taitoja, kuten pitkäjänteisyyttä ja tavoitteiden

asettamista. Funktionalistiseen teoriaan peilaten voisi ajatella, että lasten ja nuorten sosiaalistaminen on ehdottomasti yksi urheiluseuratoiminnalle osoitetuista tehtävistä.

“Kyl mä pidän urheilevia aika sellasina tavotehakusina ja suht realistisina tyyppinä, että ne kykenee urheilu-uran jälkeen sit ehkä muillakin elämänalueilla pistämään asiat tärkeysjärjestykseen ja riman niinku sopivalle korkeudelle ja riittävän korkeelle kuitenkin, et uskaltavat tavotella niitä isojakin juttuja sit muun elämän parissa jos urheilu-ura ei enää jatku.”

“...se opettas sellasta pitkäjänteisyyttä, et ei tämmösiä nopeita pikavoittoja, et ymmärretään se, et kun on valmis tekemään ja harjoittelemaan asioita pitkäjänteisesti, niin se tulos on parempi kuin et heti sais vähän huonommallakin asenteella sen palkinnon.”

Honkosen ja Suorannan (1999) junioriurheilun puhuntatavoista sosialisiaation arvo on melko lailla verrattavissa sosialisiaatiopuheeseen, jossa korostetaan urheilun merkitystä kunnan kansalaiseksi kasvattamisessa. Urheiluharrastus nähdään ympäristönä, joka mahdollistaa yhteiskunnan normien opettamisen, mutta myös esimerkiksi erilaisten sosiaalisten ja muiden taitojen oppimisen. Aineiston perusteella tällaisia taitoja olivat myös esimerkiksi pettymysten käsittelyyn liittyvien taitojen oppiminen ja tasapainoisuuden ja itsevarmuuden kehittyminen.

“...pettymyksen sieto ja tavallaan miten sä osaat käydä läpi epäonnistumisia ja pääsemään niistä yli, et sä uskallat yrittää jatkossakin uudelleen.”

“No kyllähän niistä on tarkoitus, ja kyllä niistä mielestäni, kasvaa urheilun avulla sellasia tasapainosia ja itseensä luottavia tyyppejä.”

Haastateltujen valmentajien puheista nousi esiin myös se, kuinka urheiluharrastamisessa on tärkeää, että se sosiaalistaa liikunnalliseen ja terveelliseen elämäntapaan. Liikunnalliseen elämäntapaan sosiaalistamista voidaan pitää etenkin pidemmän aikavälin tavoitteena, sillä siihen kuuluu olennaisesti ajatus siitä, että urheilu ja liikunta säilyy elämässä, vaikka itse seuraharrastamisen piiristä jossain vaiheessa putoaisikin. Näin ollen urheiluseurojen

vastuualueeseen ja sille asetettuihin odotuksiin kuuluu kunnon kansalaiseksi kasvattamisen lisäksi myös liikunnallisuuteen kasvattaminen.

Aineistosta nousi esiin myös näkökulma siitä, kuinka lapsille on tärkeää luoda mahdollisuuksia erilaisten asioiden ja lajien testaamiseen. Tämän kaltainen ajattelu on hyvin linjassa urheilijan polun lapsuusvaiheen tavoitteiden kanssa. Pää tavoitteita lapsuusvaiheessa urheilijan polussa ovat, että mahdollisimman moni innostuu, harrastaminen on monipuolista, minkä myötä myös lapsen liikunnallisista taidoista muodostuu monipuoliset. (Olympiakomitea 2021.)

“Mutta kyl mä uskon, että seuroissa ja silleen nähdään, että sen on pakko olla silleen sen liikunnallisen elämäntavan opettamista ja pitkäkestosta, et muuten se on aika lyhytnäköstä kuitenkin seuratoiminnassakin.”

“Ylipäätään sen lisäksi et se on se niinku liikuntaharrastus mikä on erityisen tärkeätä, et niillä pitää olla jotain fyysistä aktiviteettia lähes joka päivä, niin sit sen lisäksi se on se missä opitaan niitä psyykkisiä taitoja ja saadaan sitä kanssakäymistä muutenkin.”

Urheiluharrastaminen on useimmiten myös hyvin sosiaalista toimintaa ja valmentajien mukaan se opettaakin esimerkiksi yhdenvertaisuuden arvostamista ja ryhmätyötaitoja. Merkittävänä asiana tuotiin myös esiin se, kuinka harrastuksen sosiaalinen luonne ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen opettaa erilaisuuden kunnioittamista. Suomalaiselle “urheilun hyvälle kertomukselle” on ollut ominaista urheilun kasvattava ja yhteiskuntakelpoiseksi tekevä vaikutus. Itkosen (2002) luonnehtiman organisaatiokulttuurin aikakauden ajatus kansalaiskasvatuksesta näkyy yhä vahvasti, kun valmentajat merkityksellistävät urheiluharrastusta “kunnon kansalaiseksi” kasvamisen näkökulmasta.

“Oppii yhdessäoloa, oppii just niitä yhdessäoloa helpottavia sääntöjä, eli tietyssä mielessä lapsista ja nuorista tulee enemmän yhteiskuntakelpoisia.”

“...niistä nuorista kasvais fiksuja aikuisia ja hyväkäytöksisiä ja... ja ne olis niinku sellasia kunnon kansalaisia tietyllä tapaa.”

Sosialisaation arvoon liitettävissä haastatteluista poimituissa kohdissa valmentajat nostivat esiin sitä, kuinka urheilun täytyy olla tulevaisuuteen eikä vain urheiluun liittyvää. Jos urheiluharrastuksella ja siitä opittavilla asioilla ei ole käyttöä muualla kuin urheilun parissa, voidaan kyseenalaistaa, keskitytäänkö valmennuksessa silloin oikeisiin asioihin. Tällä ajattelulla on yhtäläisyyksiä Hämäläisen (2008) urheilun eetoksista huolenpidon eetoksen kanssa. Urheilija ja tämän tulevaisuus on tärkeämmässä asemassa kuin itse urheilusuoritus (Hämäläinen 2008, 124).

“Ja sitten kun se harrastus loppuu, niin niistä pitäis saada mahdollisimman paljon irti. Et jos opettaa vaan sellasii taitoja, joista on hyötyä vaan lajin parissa, niin mun mielestä siel tehdään valmennuksessa jotain väärin.”

“Yks lentopallovalmentaja oli just julkassu jonkun someen, et muistattehan, että me yläasteella ja lukiossa valmennamme urheilijoitamme parempaan elämään ja itsensä hallintaan eikä sitä varten, että he saavat stipendin.”

Urheiluharrastuksen sosiaalistavaan vaikutukseen liittyen on myös tärkeää, että urheilu ei ole täysin hallitseva osa urheilevan lapsen tai nuoren identiteettiä. Urheilevilla lapsilla “urheilu” on usein suuri osa identiteettiä, mutta sosiaalistavan vaikutuksen kannalta on mahdollisuus identiteetin kehittämiseksi urheilun ulkopuolisessa elämässä hyödyllinen asia. (Coakley & Pike 2009, 98–135). Tämä ilmiö oli huomattu myös haastateltujen valmentajien toimesta, jotka olivatkin ehkä hieman huolissaan siitä, kuinka urheilu voi olla jopa liian hallitseva osa lapsen tai nuoren identiteettiä.

“...meiän voimistelijatytöt sanoo ensisijaisesti olevansa voimistelijoita, kun mitään muuta. Että kun ne elää ja hengittää ja fanittaa sitä koko lajia, niin sillä on suuri ja välillä pelottavan suuri merkitys, et me aika usein korostetaankin, et mitä muuta sä olet urheilijan lisäksi tai voimistelijan lisäksi, et sussa on muitakin hyviä ominaisuuksia.”

Urheiluharrastuksen sosiaalistava vaikutus oli valmentajien mukaan pääosin hyvin positiivissävytteinen. Urheiluharrastuksella voi kuitenkin olla myös vaikutuksia, joita ei voida pitää toivottavina. Näistä ja seuratoiminnassa esiintyvistä ristiriidoista kerrotaan alaluvussa 6.1.5.

6.1.2 Ystäviä ja turvallinen ympäristö - yhteisöllisyyden arvo

Yhteisöllisyyden arvon alle sijoittui etenkin ryhmähenkeen ja ystävyysuhteisiin liittyviä tekijöitä. Yhteisöllisyyden arvon alle luettiin myös harrastamisen ja myös sen jatkumisen kannalta tärkeä turvallinen toimintaympäristö.

Honkosen ja Suorannan junioriurheilun puhetavoissa (1999) ystävyysuhteet ja yhteisöllisyys jäivät mielestäni hieman vähälle huomiolle. Toki hauskuuspuheessa muut harrastajat ovat merkittävässä roolissa harrastuksen hauskuuden muodostumisessa eikä sosialisatiokaan tapahdu yksin. Kuitenkin tämän tutkielman aineistossa yhteisöllisyyteen, ystävyysuhteisiin ja turvalliseen toimintaympäristöön liittyvät tekijät ilmenivät valmentajien haastatteluissa siinä määrin, että yhteisöllisyydestä muodostui oma alateemansa. Yhteisöllisyys on merkittävä osa urheiluseuratoimintaa ja valmentajien haastatteluissa nousi esiin positiivinen ilmiö, kuinka harrastuskavereista voi tulla jopa elämänmittaisia ystävyysuhteita. Funktionalistisen teorian pääajatuksen ollessa se, että yhteiskunnan eri osille jakautuu erilaisia tehtäviä, on näin ollen myös yhteisöllisyyden ja turvallisen ympäristön tarjoaminen nähtävissä seuratoiminnan tehtäviksi.

“Varsinkin jos ryhmä on niinku sillä tavalla niinku tervehenkinen ja positiivinen ja puhalttaa yhteen hiileen ja siellä on avointa hyvää kommunikointia, niin siellä saa ihan sitten parhaimmillaan niitä parhaita ystävyysuhteitakin.”

“Mä oon ite esimerkiks alottanut judon silleen, et mä oon ollut koulukiusattu ja sit mä oon menny judoon ja oon saanu sieltä niinku kavereita ja sellasta sisältöä.”

Turvallinen toimintaympäristö oli asia, joka nousi valmentajien puheessa esiin tärkeänä tekijänä lasten ja nuorten urheilussa. Turvalliseen toimintaympäristöön liittyen korostui ajatus siitä, että harrastuksen ja harrastusympäristön on oltava lapselle paikka, jonne on turvallista saapua.

Hämäläisen (2008) eetoksista huolenpidon eetos on hyvin lähellä turvallisen toimintaympäristön ajatusta. Eetoksen ytimessä on tunne turvallisuudesta, minkä syntyyn vaikuttavat monet eri tekijät. Valmentaja esimerkiksi on tukena epäonnistumisen hetkellä ja tätä on helppo lähestyä vaikeidenkin asioiden kanssa. (Hämäläinen 2008, 124.) Haastatellut valmentajat nostivat esiin etenkin sitä, kuinka harrastusympäristön on oltava turvallinen paikka epäonnistumisille.

“Sit myöskin mistä me ollaan paljon puhuttu niin valmentaja tai ylipäätään se ympäristö, niin se on paikka missä on mahdollisuus myöskin epäonnistua ja saa epäonnistua. Eli se on turvallinen paikka myöskin epäonnistua, et siel on sit kuitenkin se vanhempien ja valmentajien tuki siihen, että ei jää sen kanssa yksin.”

“No se mikä nyt on korostunu paljon ja mikä mun mielestä on ihan aiheestakin korostunu on se turvallinen harrastusympäristö. Itse aattelen, tää nyt ehkä hyppää vähän aiheesta seuraavaan, mutta et se on niitten sellanen turvapaikka myöskin ja se on missä niitä kasvatetaan, et se on se... niillä pitää olla hyvä sinne tulla.”

Sosiaalisuus on vahvasti yhteisöllisyyteen liittyvä teema. Valmentajat toivatkin sosiaalisuuteen ja sen kehittymiseen liittyviä asioita esiin positiivisessa valossa. Ryhmähenki on myös sosiaalisuuteen kytkeytyvä ilmiö ja myös sen merkitystä ja ryhmän ja joukkueen yhteisen hyvän eteen tekemistä nostettiin esiin. Valmennusosaamisen mallin (Olympiakomitea 2021) näkökulmasta tarkasteltuna yhteisöllisyys edistää urheilijan kuulumisen tunnetta, yhtä neljästä ulottuvuudesta, joihin valmentajalla on mahdollisuudet vaikuttaa. Tärkeässä asemassa on tunne siitä, että kuuluu ryhmään.

Honkosen ja Suorannan (1999) junioriurheilun puhetavoista sosiaalisuuteen ja yhteisen hyvän eteen työskentelyyn liittyvät asiat lähentelevät eniten sosialisatiopuhetta. Sosialisatiopuhe kuitenkin kattaa paljon muutakin ja tässä tutkielmassa yhteisöllisyyteen liittyvät asiat luokiteltiin omaksi yhteisöllisyyden alateemakseen. Haastatteluissa painotettiin sitä, kuinka sosiaalisuuden kehittyminen ja joukkueen eteen työskentely ei ole vain joukkuelajeja koskettava huomio, vaan samaa tapahtuu yksilölajienkin piirissä.

“No kun on kyse joukkuelajista, niin tällainen sosiaalisuus kasvaa siinä mukana ja tällanen toisten huomioon ottaminen on yks taito, mitä pystyy hyvin joukkueurheilun parissa toteuttamaan ja siitä on sitten varmasti hyötyä jatkossakin, et on toiminu isommassa porukassa.”

“Tietysti yksilöurheilusta minä tässä puhun, mutta kyllä niinkun sellanen oman ryhmän ja joukkueen eteen tekeminen kehittyy niinku meilläkin, että se on niinku oman seuran ja ryhmän porukka ketä sitten arvostetaan.”

Haastatteluissa nousi esiin myös se, kuinka toisista välittäminen ja toisten kannustaminen on merkittävässä arvossa urheilussa. Yksi valmentajista kuvaili, kuinka yhteisten toimintatapojen oppiminen ja sitä kautta yhteisöllisyyden välittyminen on ollut palkitsevaa havaita. Olympiakomitean valmennusosaamisen malliin (2021) ja erityisesti siinä esiteltyihin alueisiin, joihin valmentaja voi urheilijassa vaikuttaa peilaten tällainen toisten opettaminen ja yhteisöllisyyden näkyminen on esimerkki siitä, kuinka valmentaja on onnistunut auttamaan urheilijaa ihmisenä kasvamisessa sekä onnistunut luomaan kuulumisen tunnetta.

“Upeinta on se, et ne yhteiset toimintatavat, niin ne lapset on alkaneet opettaa toisiaan. Et jos mä oon esim. näyttänyt et nyt on aika olla hiljaa, niin sit ne lapset siellä toisiaan koputtaa olkapäälle ja näyttää, et nyt hiljaa. Eli kun näkee oppimista ja semmosta toisista välittämistä, yhteisöllisyyttä.”

6.1.3 Harrastaminen on hauskaa - hauskuuden arvo

Lienee lähes itsestään selvää, että eri asiat tekevät urheiluharrastamisesta hauskaa eri ihmisille. Vaikka tutkielman arvojaottelu ei noudattanut suoranaisesti mitään aiempaa teoriaa, päädyttiin hauskuuden arvosta tekemään tietyissä mielessä vertailukelpoinen aiempaan teoriaan verrattuna. Hämäläisen (2008) urheilun hauskuuden eetoksessa ja Honkosen ja Suorannan (1999) junioriurheilun puhetavoissa hauskuuspuheessa korostuvat molemmissa urheilun leikinomaisuus ja ilo sekä viihtyminen urheilun parissa. Näin ollen tämänkin tutkielman kohdalla hauskuuden arvon lähtökohtana on iloisuus ja harrastuksessa viihtyminen.

Hauskuuden arvossa korostuu erityisesti urheiluharrastuksen mielekkyys. Harrastamisen on oltava hauskaa eikä urheilua ole syytä ottaa liian vakavasti. Hämäläisen (2008) hauskuuden eetosessa korostetaan samanlaisia asioita. Eroavaisuutena kuitenkin eetoksen kannalta ystävät ovat merkittävä roolissa, kun taas tässä tutkielmassa ystävät yhdistyvät enemmän yhteisöllisyyden arvoon.

Urheiluharrastuksen hauskuudesta haastatteluissa nousi esiin etenkin se, kuinka harjoituksissa on oltava "hyvä meininki" ja kaikki haluavat tulla harjoituksiin. Hauskuuden arvossa näkyy myös ajatus liikkumisen ilosta. Näin ollen hauskuus saattaa tavallaan sivutuotteena tuottaa myös liikunnallista elämäntyyliä, vaikka hauskuudelle ei sinänsä asetettaisikaan muita tavoitteita kuin itseisarvoinen hauskuus.

"Lasten ja nuorten kaa mun mielestä tärkeempää, et on hyvä meininki treeneissä ja kaikki halua tulla treeneihin. Se tekemisen ilo mun mielestä on ehottoman tärkeä."

"Musta on tärkeätä, että se liikkumisen ilo tulee ehkä eniten, et ei lähetä heti tekemään kenestäkään olympiavoittajaa vaan kasvatetaan niinku siihen urheiluun."

Hauskuuteen liittyen on tässäkin kohtaa syytä huomauttaa, kuinka tutkielmassa tehtiin tietoisesti tiukahko rajaus sen suhteen mitä hauskuuden arvoon sijoitetaan. Toisenlaisella rajauksella hauskuuden osuus olisi saatu näyttämään erilaiselta, sillä esimerkiksi yhteisöllisyyden arvon alla on asioita, kuten ystävät ja ryhmähenki, joiden anti myös harrastamisen hauskuudelle on merkittävä.

6.1.4 Kehittymistä ja kilpailua - aikaansaamisen arvo

Aikaansaamisen arvolla viitataan erityisesti siihen, miten urheilussa kilpailulla, menestymisellä ja lajissa kehitymisellä on paikkansa. Ne ovat omiaan tuomaan niin urheilijoille kuin valmentajille tunnetta siitä, että he ovat saaneet jotain aikaan. Funktionalistiseen teoriaan sovellettuna urheiluharrastukselle osoitettuihin tehtäviin kuuluu siis tietyssä määrin myös lasten ja nuorten kilpailuun kannustaminen, lajikehittyminen ja myös mahdollisten huippujen tekeminen.

Haastatteluista kävi ilmi, kuinka kilpaileminen nähtiin niin, ettei se saa olla toiminnan ainoa päämäärä, mutta sillä nähtiin olevan tärkeä rooli urheilussa. Valmentajien puheesta nousi esiin myös näkemystä siitä, kuinka on tärkeää, että urheilevat lapset ja nuoret ovat motivoituneita harjoittelemaan ja kilpailemaan. Honkosen ja Suorannan (1999) puheista tämänkaltainen urheilun merkityksellistäminen kilpailun ja tulevaisuuteen tähtäävän lajiharjoittelun kautta lähentelee tehovalmennuspuheen ajatusta. Tehovalmennuksen puhetapa kuitenkin korostaa vielä merkittävämmässä määrin sitä, kuinka kaikki harjoittelu tähtää huippu-urheilu-uraa kohti, eikä harjoittelun tai pelaamisen edes kuuluisi pääasiallisesti olla hauskaa (Honkonen & Suoranta 1999). Paljon samaa on myös Hämäläisen (2008) urheilun työn eetoksessa. Urheilun ydin on kova työ ja hauskaa pidetään urheiluharrastuksen ulkopuolella.

Tämän tutkielman kohdalla haastateltavat valmentajat eivät kuitenkaan lasten ja nuorten urheilun kohdalla asettaneet kilpailua ja menestymistä aivan näin tiukkoihin raameihin. Usein haastateltavien puheessa kuuluikin ajatus siitä, kuinka kilpailulle on paikkansa, muttei sen suinkaan tulisi olla muita teemoja ja arvoja alleen lyttävä toiminnan ydin.

“Et jos se kilpaileminen musertaa kaiken muun alleen, niin se on huono, mutta jos kilpaillaan olympiahengessä, niin silloin se on hyvä.”

“Mulle on tärkeää niinku semmonen, että urheilijat on niinku motivoivia ja ryhdikkäitä ja ilosia, mutta sitten myös motivoituneita tekemään niitä harjoituksia ja motivoituneita kilpailemaan.”

Menestykseen ja onnistumisiin liittyvät aiheet korostuivat, kun valmentajilta kysyttiin heille merkityksellisistä hetkistä heidän valmennusurallaan. Usein kuitenkin kuvailtiin, kuinka menestyksen merkityksen loi enemmänkin yhdessä tekeminen ja onnistuminen kuin menestyminen itsessään. Valmentajat myös kuvailivat, kuinka urheilevien lasten auttaminen omaan parhaimpaansa on valmentajan näkökulmasta hyvin palkitsevaa. Vaikka menestymiselle annetaan merkitystä myös muusta kuin menestyksen itseisarvoisesta näkökulmasta, on huomattava, että kuitenkin myös urheilijan polku tähtää lopulta siihen, että urheilijoista tulisi

huippuja ja tällöin keskeisessä asemassa on menestyminen kansainvälisesti (Mononen 2016, 32–34).

“No kyllä niinku hyvinä hetkinä ehkä tietysti sellaset, että ne omat urheilijat on pärjänny hyvin kilpailuissa tulee tietysti ensimmäisenä mieleen ja on niinku, mä koe, että ollaan onnistuttu yhdessä, että on ollu siinä kuitenkin sitten mukana siinä urheilijan tekemisessä ja pystyny niinku auttaa häntä parhaaseen mahdolliseen suoritukseen ja saanu siitä ite energiaa kun se urheilija on onnistunu.”

“...voitti sen matsin niinku ihan suvereenisti. Tytöllä oli 14-vuotta ikää ja toisella oli musta vyö ja tällä oli sininen vyö. Mulla tuli niin ylpee olo, et oltiin tehty se homma yhdessä ja se oli niinku hienoin.”

Valmentajille merkityksellisiä kokemuksia olivat myös onnistumiset ja oivallukset, joilla ei ollut suoraan yhteyttä kilpailemiseen tai menestymiseen. Hämäläisen (2008) urheilun eetoksista tämän kaltainen lajiosaamisen kehittyminen lähentelee vahvasti ajatusta virtuositeetin eetoksesta. Urheilullinen osaaminen ja sen kehittyminen näyttäytyy urheiluharrastuksessa tärkeänä elementtinä. Lajiin liittyvissä oivalluksissa näkyy vahvasti myös ajatus valmennusosaamisen mallin (Olympiakomitea 2021) urheilijana kehittymisen ja lajiosaamisen kehittymisen alueista.

“...urheilijan joku tekninen oivallus, kun se onnistuu jossakin, kauan hinkattu jotain teknistä asiaa ja sitten hän oivaltaa sen ja niinku siinä tulee se onnistuminen, niin kyllä ne on niitä juttuja, joista myös valmentajakin saa hyvää energiaa.”

6.1.5 Urheilu ei ole täydellistä - arvoriitit ja urheiluharrastuksen varjopuoli

Tutkielman tutkimuskysymyksiin vastaamiseen ei välttämättä vaadittaisi arvoriititojen esittelyä. Tutkielman viitekehyksen ollessa funktionalistiseen teoriaan nojaava ja täten enemmän seuratoiminnan toimivuuteen ja sille asetettujen tehtävien täyttämiseen keskittyvä on

kuitenkin kiinnostavaa ja hyödyllistä ottaa vähintään pikaiseen tarkasteluun esimerkkejä, joista seuratoiminnassa ja juniorivalmennuksessa aiheutuu arvoriitoja.

Yksi selkeä aihepiiri, jonka ympärille ristiriitoja muodostui, oli harrastavien lasten ja nuorten vanhemmat. Vanhempien ja seuratoiminnan välille nousevat ristiriitaisuudet liittyivät esimerkiksi vanhempien liian suureen innokkuuteen harrastamisen suhteen verrattuna itse harrastavaan lapseen. Tällainen ilmiö saattaa nousta esiin varsinkin silloin, kun lasta valmentaa tämän oma vanhempi ja tällöin esimerkiksi harrastuksen lopettaminen saattaa olla erityisen vaikeaa, sillä siihen voi liittyä pelko vanhemman mielenkiinnon menettämisestä (Hämäläinen 2008, 113). Vanhemmat saattavat myös valmentajien näkemyksen mukaan tarkastella urheiluharrastusta ja siinä menestymistä liian lyhyellä tähtämellä. Oman lapsen toivotaan menestyvän, eikä aina malteta odottaa tai yritetä ymmärtää pitkäjänteisen työn tulosta.

“Esimerkiks saattaa olla sitten sellasia vanhempia, että siellä on sitten enemmän innokkuutta sillä puolella, kun sillä omalla juniorilla ja odotetaan, että oma jälkikasvu sitten menestyy ja luodaan vähän paineita tai muuta, että saattaa niinku näkyä ristiriitasena.”

“Mun mielestä vähän sellanen huolestuttava piirre vanhempienkin näkökulmasta on se, et ne halua niinku pikavoittoja. Et ne ei nää sitä, että jos se ei tänä vuonna ookaan se oma lapsi siinä ykkösjoukkueessa ja pääse siihen ykkösharjotteluryhmään, niin sitten ei ymmärretä sitä, että miks näin, vaikka sitä koittaa monesta näkökulmasta perustella.”

Yksi haastateltava valmentaja nosti esiin ristiriidan siitä, miten vanhemmat saattavat vaatia loukkaantuneen urheilijan kisaamista asettaen valmentajan vaikeaan paikkaan. Toisaalta tällaisissa esimerkeissä nousee esiin myös joukkueen ja yksittäisen urheilijan edun noudattamisen ristiriita. Vanhemmat eivät myöskään halua oman lapsensa epäonnistuvan, mikä on ristiriitaista siinä mielessä, että urheilun tulisi voida olla turvallinen paikka niin onnistumisille kuin epäonnistumisille.

“Aika usein tulee vanhemmilta viestiä, et meidän lapsi ei saa epäonnistua, niin sanon, et tää on kyllä harvinaisen turvallinen paikka epäonnistua, että täällä sitä käsitellään turvallisessa ympäristössä.”

Vanhemmat eivät suinkaan ole ainoa syy miksi lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnassa esiintyy ristiriitoja. Valmentajien haastatteluissa nousi arvoriitidoista keskustellessa esiin myös näkökulma urheilun armottomuudesta ja epäreilueudesta ja siitä, miten se voi viedä tilaa muilta asioilta, kuten harrastamiseen liittyvältä ilolta. On huomattavaa ja myös jokseenkin huolestuttavaa, että ammattuurheilun lisäksi liiallinen kilpailu yhdistetään myös lasten ja nuorten urheiluun (Ilmanen 2012, 183–186).

“Meidän yhteiskuntakin on niin armoton, et mitä vanhemmaksi tullaan, niin sit sillä kaikella muulla ei muka ole merkitystä vaan pelkästään sillä sun tuloksella.”

“He on ollutkin mukana (seuratoiminnassa) ja siel on ollu sellasta, puuttunu iloo, armotonta menoa, eikä ne lapseni kyllä siellä oo pysynytkään sitten.”

Arvoriititoja synnyttää seuratoiminnassa myös eritasoisten urheillevien lasten ja nuorten toiminnassa mukana oleminen. Jos eritasoiset lapset ja nuoret harjoittelevat samassa ryhmässä voi siitä seurata haasteita. Tämä ilmiö on vahvasti yhteydessä urheiluseuratoiminnalle asetettaviin tavoitteisiin ja urheilevat lapsetkin antavat urheiluharrastukselleen erilaisia merkityksiä toisen tavoittellessa kansainvälistä huippua toisen urheillessa vain sen hauskuuden vuoksi.

“Jos on hirveen epätasapainossa oleva harjoitusryhmä, että siel on ihan huippuhyviä urheilijoita ja sit on sellasia epämotivoituneita, jotka vaan niinku käy ja taso on ehkä vähän heikompi niin sellasen ryhmän yhteenhiominen ja sitten sellanen puheeksotto näille, ketkä sitten ehkä ei oo ihan sitten niin motivoituneita, että mihin suuntaan niitten kanssa jatkossa kuljetaan ja kuljetaanko.”

Seuratoiminnassa liikkuu myös rahaa, joten on jokseenkin luonnollista, että myös se on aiheuttamassa ristiriitaisuuksia. Yksi valmentaja nosti esiin haasteen siitä, millaisia vaikutuksia liike-elämän mallien tuomisella suoraan seuratoimintaan voi olla. Rahaan liittyviin ristiriitoihin liittyy vahvasti myös huoli siitä, onko urheiluseurassa harrastaminen todella kaikille mahdollista juuri esimerkiksi sen hinnan vuoksi. Arvoriititoja voi seuratoiminnassa nousta esiin myös puutteellisten resurssien ja puutteellisten ongelmatilanteiden ratkaisumallien myötä.

“...varsinkin mieltä sitä, et kun urheilutoiminnassa koko ajan mennään siihen, että urheilu alkaa olla enemmän bisnestä ja liiketoimintaa ja siellä on toimihenkilöinä ihmisiä, jotka on yrityselämässä ja jos he tuo niitä täysin samoja periaatteita sinne seuratoimintaan, niin siellä tulee törmäyksiä, koska sitten taas siellä urheilussa on paljon pehmeempiä arvoja, jotka tulis nähdä laajemmin kuin yrityksellä, jonka tarkoituksena on tuottaa vain voittoa.”

“Joskus on joutunu tekee niinku kompromisseja sen suhteen, että kun aikaa ei oo ollu tarpeeks tai muuta resurssia mikä ois mahdollistanu. Arvojen vastasesti siinä mielessä, et aina en ole pystynyt tekemään niin hyvää työtä kuin olisin kyennyt siinä valmennustouhussa.”

Valmentajilla saattaa olla myös eriäviä näkemyksiä esimerkiksi seuran tai lajiliiton kanssa, josta voi seurata ristiriitaisuuksia ja tilanteita, joissa valmentaja voi joutua toimimaan arvojensa vastaisesti. Joukkuevoimisteluvallmentaja oli joutunut kulkemaan vastavirtaan esimerkiksi sen suhteen, että urheilevien lasten ja nuorten painoa ja ulkonäköä ei kommentoida.

“Oon siinä joutunu menee valtavirtaa niinku erisuuntaan, että ei katsota ja ei kommentoida urheilijan painoo tai ulkonäköä.”

Valmentajilta kysyttiin haastattelussa myös siitä, millaisia huonoja vaikutuksia urheiluharrastuksella voi urheilevien lasten ja nuorten kannalta olla. Haastatteluissa painotettiin sitä, kuinka usein negatiiviset vaikutukset ovat kuitenkin hyvin yksilökohtaisia ja persoonastakin riippuvaisia. Urheilun sosiaalistavaan vaikutukseen, negatiivisten vaikutusten tavoin, on syytä muistaa, että urheilu saa eri merkityksiä eri harrastajien kesken ja sillä ei voida suoraan sanoa olevan hyvä tai huono vaikutus jokaiselle harrastajalle (Coakley & Pike, 98–135). Negatiivisista vaikutuksista esiin nousivat esimerkiksi liialliseen täydellisydentavoitteluun oppiminen, huonon vuorovaikutuskulttuurin alaisena oleminen ja sen oppiminen, liialliseen kilpailuun oppiminen ja ylimieliseksi tuleminen. On huomattavissa, että monet negatiivisista vaikutuksista ovat sellaisia, joissa liiallisuusiin mennessä ne muuttuvat negatiivissävytteisiksi. Esimerkiksi parhaimpaansa pyrkiminen on usein, joskin ei aina, tarpeellista ja hyväksytyä, mutta armoton ja tiukan itsekurin ohjaama täydellisyden tavoittelu voi kääntyä hyvin haitalliseksi toimintamalliksi.

”Pahimmillaan siellä oppii just huonoa vuorovaikutuskulttuuria, kilpailemista, kyräilyä ja just semmosta niinkun armotonta kilpailemista, selkään puukottamista.”

”...saattaa olla esimerkiksi niinku urheilijoita, ketkä niinku noudattaa harjoitusohjelmaa ihan pilkuntarkasti vaikka olisi jalka melkeen poikki, niin sitä vaan pitää niinku tehdä vähän tyhmänäkin sen ohjelman mukaan, että ei tavallaan osata olla niinku itselle armollisia. Mut mä sanosin, et se ei oo sen urheilun vika vaan se on enemmänkin niinku sellasta luonteenpiirrettä, et ollaan jopa liian periksantamattomia ja otetaan asioita vähän niinku liian tiukka- ja tosissaan.”

”No joissain tapauksissa ehkä voi ehkä tulla vähän ylimieliseksi. Ylimielisyyttä ehkä, mut sit toki droppaa aika korkeelta jos tajuaa, et asiat ei ehkä meekään ihan niinku haluis. Mut se on kyl aika persoonasta kii.”

6.2 Valmentajan kasvatuksellinen rooli

Vaikka toinen tutkimuskysymyksistä pyrkii vastaamaan siihen, millaisena valmentajat näkevät oman kasvatuksellisen roolinsa, ei se ole missään nimessä täysin irrallinen tai erillinen ensimmäisestä urheiluharrastuksen arvoja koskevasta kysymyksestä. Esimerkiksi socialisaatio on vahvasti kasvatukseen yhteydessä oleva ilmiö, ja arvot ovat puolestaan keskeinen osa kasvatusta. Valmentajan kasvatukselliseen rooliin liittyen tässä luvussa pyritään pikemminkin kuvaamaan sitä, miten eri tavoin valmentajan rooli näyttäytyy kasvatuksellisessa mielessä ja miten valmentajat itse suhtautuvat kasvatukselliseen rooliinsa. Valmentajien kasvatuksellinen rooli ilmentyi tutkimuksessani kolmen eri alatyypin kautta, jotka ovat turvallinen valmentaja, innostava valmentaja ja sopeutuva valmentaja.

6.2.1 Turvallinen valmentaja

Valmentajien näkemyksistä roolistaan kasvattajana nousi vahvasti esiin ajatus turvallisesta valmentajasta. Valmentajalle on helppo puhua ja tämä on lapselle turvallinen ja luotettava aikuinen. Olympiakomitean (2021) valmennusosaamisen mallissa valmentajan osaamistarpeista ihmissuhdetaitojen alle sijoittuvista osa-alueista etenkin tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä keskustelutaidot ovat tärkeässä asemassa. Myös valmentajan empaattisuus on keskeinen osa turvallista valmentajaa.

Haastatteluista nousi esiin, kuinka valmentajien mielestä keskeinen osa kasvatuksellisen roolin kannalta on valmentajan kyky keskustella harrastavien lasten ja nuorten kanssa. Valmentajan tulee olla sellainen henkilö, jonka luo on helppo tulla keskustelemaan ja lapsi voi luottaa, että valmentaja ymmärtää tai vähintäänkin pyrkii siihen.

“...olla tukena sille nuorelle, et nuoren ois niinkun helppo tulla keskustelemaan asioista ja se on vähän niinkun vertaiskasvattaja vanhempien ohella.”

“Et jos se ei esimerkiksi pysty vanhempien kanssa juttelee asioista, niin sä oot niin luotettava, et sun kanssa on helppo puhua.”

“...se et sä saat siellä vähän huomioituu ainaki kerran treeniin jokaista siellä henkilökohtasesti ja et on pieni hetki aikaa kuunnella, et mitä sillä urheilijalla on mielessä.”

Vaikka turvallinen valmentaja on keskusteleva ja ymmärtäväinen, nousi aineistosta esiin myös se, kuinka turvallisen valmentajan on tärkeää osata asettaa tietyt rajat ja toimia vastuullisesti. Valmentajan vastuullisuuteen liittyen yksi valmentaja nosti esiin esimerkin siitä, kuinka lajia harrastavana tai vaikka huippu-urheilijana voi keskittyä omaan tekemiseen omalla tyyllillään, mutta valmentajana on toimittava vastuullisesti sen vuoksi, että on vastuussa myöskin harrastavista lapsista. Valmennusosaamisen mallissa (Olympiakomitea 2021) vastuullisuus näkyy valmentajan osaamistarpeissa niin urheiluosaamisen, ihmissuhdetaitojen kuin itsensä kehittämisen taitojen alla. Valmentajan osaamistarpeet pohjaavat kuitenkin valmentajan fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin voimavaroihin, mikä korostaa myös sitä, kuinka valmentajan on itse oltava hyvinvoiva pystyäkseen toimia vastuullisesti. Aineistossa korostui myös ajatus siitä, kuinka turvallinen valmentaja on lapsen tai nuoren tuki ja turva, oli tilanne mikä hyvänsä.

“...kun itse harrastaa sitä omaa lajia voi vetää ihan omalla tavalla ja elää kuin pellossa jos haluaa, mutta kun valmentaa niin siinä on vastuussa muista. Eli myös se vastuullisuus ja vastuunkantokyky.”

“...osaa asettaa ne rajat, mut toisaalta sellanen vastaanottava palautteelle ja semmonen, et jos on joku asia, et uskaltaa tulla sanoo, et tää ei ollu mun juttu ja tää ei kiinnosta mua vähääkään, et semmonen rohkeus lähestyä.”

“...sul on semmonen kasvattajarooli siinä mielessä, että mahdollistat niiden nuorten kasvun, et kun murrosiät ja kaikki tämmöset tulee, niin sä oot se tuki ja turva sit siinäkin.”

6.2.2 Innostava valmentaja

Toinen alatyypin, joka nousi esiin valmentajan kasvatukselliseen rooliin liittyen, oli se, kuinka valmentajan on tärkeää olla innostava. Innostavuudella on mahdollista saada lapsille mielekäs tunnelma harjoituksissa, minkä lisäksi innostava valmentaja kasvattaa lapsia liikunnalliseen elämäntapaan ja urheiluharrastuksen jatkumiseen. Toisaalta valmentaja näyttäytyy lapsille eräänlaisena roolimallina, mikä kasvattaa myös valmentajan vastuuta siitä, mihin lapsia opetetaan ja kasvatetaan.

Innostava valmentaja luo hyvää tunnelmaa harjoituksissa ja tekee liikkumisesta kokemuksena mielekkään. Valmentajan on toki urheilijoiden iästä huolimatta pystyttävä motivoimaan urheilijoita, mutta innostavuuden voidaan ajatella olevan erityisen tärkeää lasten kohdalla. Urheilijan polussa lapsuusvaiheen ydintavoitteena pidetään sitä, että mahdollisimman moni lapsi innostuu liikkumisesta, jotta harrastaminen jatkuisi pidempäänkin (Mononen 29–31, 2016). Innostavalla valmentajalla on annettavaa myös siitä näkökulmasta, että lapsi innostuu liikkumisesta yleensäkin, mikä luo edellytyksiä ja mahdollisuuksia kokeilla useita urheilumuotoja.

“...sellanen innostaja on kuitenkin se sellanen lasten hyvä valmentaja ja hyvä ohjaaja, ja se et lapsilla ois niinku parempi fiilis lähteä niistä harjoituksista kun mitä niihin on tultu.”

“Tarjota sille lapselle ja nuorelle niitä mahdollisuuksia kokeilla ja testata eri asioita ja luoda pohjaa sellaselle, just sille tunteelle, että tää on mukavaa ja sen parissa voi viihtyä nyt ja myöskin myöhemmin.”

Innostavan valmentajan alatyypin alle lukeutuu myös se, kuinka valmentaja näyttäytyy usein lapsille ja nuorille eräänlaisena roolimallina. Kun lapset ja nuoret näkevät valmentajan roolimallina, lisää se valmentajan mahdollisuuksia vaikuttaa lapsiin ja nuoriin, mutta tuo toisaalta myös lisää vastuuta kasvatuksen näkökulmasta. Valmennussuhteessa, jossa valmentaja näyttäytyy idolina, on tämän vaikutus kasvattajana suuri (Hämäläinen 2008, 111).

Myös haastatteluissa nostettiin esiin sitä, kuinka roolimallin ja epämuodollisen auktoriteetin aseman vuoksi lapset saattavat ottaa vaikutteita ja oppia enemmän kuin esimerkiksi opettajilta.

“...siinä on jonkinlainen auktoriteettikin niille urheilijoille ja kun se on tällanen hiukan epämuodollinen kuitenkin, niin valmentajalta saatetaan sitten ottaa enemmän oppia, kuin vaikka opettajilta siellä koulussa.”

“...hyvin nöyrä olo ja sellanen vastuu, et nää katsoo mua niin ylöspäin, et mun on todellakin oltava nyt tarkkana ja semmonen kuin nyt Queen Elisabeth tuolla briteissä, et hän ei voi tehdä mitä tahansa siksi että koko valtakunta katsoo.”

6.2.3 Sopeutuva valmentaja

Valmentajan innostavuuden ja turvallisuuden lisäksi kasvatukselliseen rooliin liittyen aineistosta nousi vielä kolmas alatyyppejä, sopeutuva valmentaja. Toki kahdessa muussakin tyyppissä sopeutuvuus näyttelee roolia, mutta tässä alatyypissä painottuu sopeutuvuus siitä näkökulmasta, kuinka valmentajan on tärkeää nimenomaan tunnistaa tapoja toimia erilaisten lasten ja nuorten kanssa. Valmentaja sopeutuu erilaisiin lapsiin ja nuoriin ja löytää oikeat toimintatavat erilaisten persoonien ja lasten kanssa. Sopeutuva valmentaja ymmärtää ihmisten erilaisuutta, kuten myös lasten ja nuorten kasvua ja sen vaiheita.

Valmennusosaamisen mallissa (Olympiakomitea 2021) toimintaympäristö, jossa valmentaminen tapahtuu, on yksi kokonaisuus, joka asettaa vaatimuksia valmentajalle. Tämä on yhteydessä sopeutuvan valmentajan alatyyppeihin. Valmentaja työskentelee monenlaisten lasten ja nuorten kanssa. Joukossa voi olla esimerkiksi etnisiltä taustoilta, persoonallisuuksilta ja urheilulliselta tasolta hyvin erilaisia valmennettavia, mikä asettaa vaatimuksia valmentajan kyvyille tunnistaa oikeita toimintatapoja esimerkiksi kasvatuksen ja motivoimisen näkökulmasta. Tähän liittyen on myös keskeistä, että valmentaja oppii tuntemaan valmennettavansa.

“Valmennus on aika sosiaalista toimintaa kuitenkin, pitää aika monenlaisten ihmisten kanssa tulla toimeen ja kyetä niinkun innostamaan ja motivoimaan erilaisia tyyppisiä, et ehkä siinä on ne sosiaaliset taidot jopa aika merkittävässä roolissa siinä.”

“Valmentajan pitää olla vastaanottava siinä mielessä ja sopeutua tosiaan erilaisiin lapsiin ja nuoriin, että kuitenkin meilläkin on neljäkymmentä, niin kaikki on omalla tavallaan erilaisia, et se on oleellista, et valmentaja oppii tuntee ne valmennettavansa.”

Valmentajat korostivat haastatteluissa myös sitä, kuinka valmentajan on etenkin kasvatuksen näkökulmasta tärkeää ymmärtää lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Tämä lasten kasvun kehitys on tietyllä tavalla myös yhteydessä toimintaympäristöön, jossa valmentaja toimii. Eri ikäiset lapset ovat eri kehitysvaiheissa ja esimerkiksi sukupuolellakin voi olla vaikutusta kehitykseen ja näin ollen myös valmentajan toimintatapoihin.

“Nyt on kiva kun on isompi ryhmä ja siinä on useempi valmentaja meitä ja siinä on vähän tämmösiä iäkkäämpiäkin koutseja, joilla on niinku pitkä historia myöskin tuolta koululaitoksen puolelta, opettajataustasia, niin sieltä tulee just tämmösiä, et oot vaan ihan rauhassa, et tossa iässä ne on tommosia, et se voi olla et puolen vuoden päästä se on ihan eri tavalla, eri tavalla kuuntelee ja suhtautuu tohon, että hän on niin monesti nähny tän homman, että miten tää menee.”

7 YHTEENVETO JA TUTKIMUKSEN RAJOITTEET

Tutkielmassa lähdettiin selvittämään lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnassa korostuvia arvoja. Seuratoiminnan ja liikuntakulttuurin eriytymisen aikakausi näkyy ja toimintaan kohdistuu monenlaisia tavoitteita, mikä johtaa myös toiminnassa näkyvien arvojen vaihtelevuuteen ja moninaisuuteen. Funktionalistiseen viitekehykseen peilaten seuratoiminnalle kohdistuvia toteutettavia tehtäviä muodostuu monenlaisia, joita tässä tutkielmassa kuvattiin arvoihin liittyvien teemojen avulla.

Tutkielmassa muodostuneet teemat lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen arvoista olivat pitkälti linjassa Honkosen ja Suorannan nuorten joukkueurheilun puhetapojen (1999) ja Hämäläisen urheilun eetosten (2008) kanssa. Teemoista sosialisointi arvo näyttäytyi luonnollisestikin samankaltaisena Honkosen ja Suorannan puhetavoista sosialisointipuheen kanssa. Hämäläisen eetoksiin sosialisointi arvoa oli hieman haasteellisempi suhteuttaa, sillä tavallaan sosialisointi on osana kutakin eetosta. Sosialisointi arvossa korostui erilaisten taitojen oppiminen ja erityisesti sellaisiin asioihin, joista on hyötyä myös urheilukontekstin ulkopuolella.

Yhteisöllisyyden arvo ei suoranaisesti ollut osana Honkosen ja Suorannan puhetapojen (1999) tai Hämäläisen eetoksia (2008). Puhetavoista kuitenkin hauskuuspuheeseen ja eetoksista ainakin huolenpidon ja hauskuuden eetoksiin kuuluu samoja sisältöjä. Keskeisiä elementtejä yhteisöllisyyden arvossa olivat harrastuksen kautta muodostuneet ystävyudet ja turvallinen harrastusympäristö. Hauskuuden arvo oli, suurilta osin myös tarkoituksella tehtyjen rajausten vuoksi, yhteneväinen verrattuna hauskuuspuheeseen ja hauskuuden eetokseen. Hauskuuden arvossa ytimessä ovat leikinomaisuus, ilo ja viihtyminen. Aikaansaamisen arvo sijoittuu puhetapoihin vertailtaessa lähimmäs tehovalmennuspuhetta, kun taas eetoksista etenkin samaa sillä on työn ja virtuositeetin eetosten kanssa. Aikaansaamisen arvossa näkyvät etenkin ajatukset kilpailun, menestyksen ja lajitaitojen kehittymisen tärkeydestä.

Tutkielmassa hyödynnettyä funktionalismia kohtaan esitetty kritiikki on kohdistunut erityisesti siihen, kuinka paradigmaa soveltaen on vaikea selittää muutosta ja tarvetta muutokselle, sillä

paradigma keskittyy siihen, kuinka eri yhteiskunnan osat ylläpitävät normaalia tasapainotilaa yhteiskunnassa. Näin ollen kyseisellä hetkellä vallitseva tilanne näyttäytyy funktionalismissa toivottavana tasapainotilana. Kyseinen ilmiö voi johtaa myös siihen, että funktionalistisen linssin läpi katsottuna positiiviset seikat korostuvat. Tämän tutkielman kontekstissa tämä voi tarkoittaa urheiluseuratoiminnan sosiaalistavan vaikutuksen osalta epärealistisen positiivisen kuvan muodostumista. Tutkielmassa pyrittiin ottamaan tämä huomioon tarkastelemalla myös toiminnassa esiintyviä arvoriitoja ja mahdollisia negatiivisia vaikutuksia, joita urheiluseuratoiminnalla voi lapsille ja nuorille olla. Näin ollen funktionalistinen viitekehys toimi oivallisena välineenä seuratoiminnan tehtävien ja siinä näkyvien arvojen hahmottelussa, kuitenkin niin, että samalla funktionalismin rajoitteita onnistuttiin ottamaan huomioon.

Funktionalistisen teorian lisäksi tutkielmassa hyödynnettiin erityisesti Hämäläisen (2008) hahmottelemia urheilun eetoksia ja Honkosen ja Suorannan (1999) joukkueurheilun junioritoiminnan puhetapoja. Kumpikaan näistä teoreettisista malleista ei ole aivan uusi, joten voidaan esittää kysymys olisiko näiden tilalla pitänyt käyttää jotain uudempia ja kenties entistä paremmin nykyhetkeen soveltuvia teorioita. Nämä kaksi mallia kuitenkin soveltuivat tutkielman tehtävien ja tutkimuskysymysten kannalta erinomaisesti käytettäväksi. Teorioita käytettiin tietyssä mielessä kaksisuuntaisesti. Toisaalta ne lisäsivät esiyymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ja olivat viitoittamassa tutkielmassa muodostettua arvojaottelua, mutta toisaalta tutkielman arvojaottelun samankaltaisuuksia ja eriäväisyyksiä myös peilattiin näihin malleihin. Näiden kahden teoreettisen mallin lisäksi mukana kulki tuoreempia ajatuksia valmennusosaamisen mallista (Olympiakomitea 2021) ja urheilijan polusta.

Tutkielmassa muodostettu arvojaottelu ei muodostunut aivan helpolla, eikä sitä myöskään voida pitää täysin ongelmattomana. Muodostetuista teemoista socialisaation arvon alle sijoittui ehkä sisällöllisesti eniten asiaa, mutta välillä rajanveto sen ja muiden teemojen välillä oli haastavaa. Toisaalta tämä voidaan nähdä luonnollisena, kun tiedetään, että socialisaatiossa arvot ovat keskeisessä asemassa, jolloin tietyllä tavalla kaikki arvot voisivat lukeutua socialisaation piiriin. Tutkielmassa socialisaation arvo rajattiin kuitenkin niin, että siinä painotetaan erityisesti niiden asioiden oppimista, joista on hyötyä myös urheilun ulkopuolella. Vaikka tämäkin voidaan nähdä jossain määrin veteen piirrettynä viivana, saatiin jaottelusta tehtyä tutkielman tarpeita vastaava. Vastaaminen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen onnistuikin hyvin. Lasten

ja nuorten urheiluvalmennuksen arvot jakautuivat neljän teeman alle, jotka olivat sosialisoin arvo, yhteisöllisyyden arvo, hauskuuden arvo ja aikaansaamisen arvo.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastaaminen ja haastatteluaineiston pohjalta luotujen tyyppien muodostaminen osoittautui myös jokseenkin haastavaksi tehtäväksi. Kasvatuksellinen rooli koettiin tärkeäksi ja tutkielmassa päädyttiin luokittelemaan kasvatuksellista roolia kolmen eri tyyppin kautta, jollaisena valmentajan kasvatuksellinen rooli näyttääytyy. Haastatteluaineiston perusteella kasvatuksellisessa mielessä valmentajan roolissa korostui turvallisuus, innostavuus ja sopeutuvuus. Kuten ensimmäisenkin tutkimuskysymyksen kohdalla tyyppien erittely toisistaan ei ollut aivan yksioikoista. Turvallisen valmentajan tyyppissä korostui valmentajan empaattisuus sekä tunne- ja vuorovaikutustaidot, mutta toisaalta vuorovaikutus on keskeinen osa kaikkea valmentamista. Kolmen tyyppin erottelu ja määrittely saatiin kuitenkin tehtyä niin, että ne näyttävät selvästi erilaisina toisiinsa verrattuna.

Tutkielmassa hyödynnettiin teorioihin ja tutkielmassa tehtyihin valintoihin liittyvien rajoitusten lisäksi on tutkielman rajoitteista nostettava esiin myös se seikka, että kyseessä on laadullinen opinnäytetyö, jolloin aineiston määrä ei useinkaan ole päätähuimaavan suuri. Tämä koskee myös kyseessä olevaa tutkielmaa, jossa haastateltuja valmentajia oli yhteensä kuusi. Näin ollen kyseiseen tutkielmaan valikoitujen valmentajien kohdalla valmennuksen arvomaailma ja valmentajien käsitykset kasvatuksen merkityksestä osana urheiluvalmennusta on erilainen verrattuna toisenlaiseen otokseen. Toisaalta laadullisen tutkimuksen tarkoituksenaan ei ole luoda kaikenkattavaa kuvaa, vaan kuvata asioita syvemmällä ymmärrystä luovalla tasolla.

8 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perehtymisen ja tutkielman tulosten myötä nousi esiin merkille pantavia huomioita. Tässä tutkimuksessa arvoista hauskuus nousi urheiluharrastamiseen liittyen ehkä yllättävän vähän esiin. Tähän vaikutti varmasti hauskuuden arvon suhteen tehty tietyssä mielessä tehty suhteellisen kapea rajaus, joka oli kuitenkin tarpeellinen, jotta tulosten peilaaminen aiempaan teoriaan olisi mielekästä. Kuitenkin iloisuuteen ja nautinnollisuuteen liittyvien tekijöiden jonkin asteinen vähäisyys tutkimushaastatteluissa nostattaa esiin kysymyksiä. Onko hauskuus itsestään selvänä pidetty asia, minkä vuoksi valmentajat eivät kokeneet, että sitä tulisi painottaa turhaan enempää? Toisaalta on myös otettava huomioon mahdollisuus, että tutkimushaastattelun rakenne ja sisältö saattoivat olla sellaiset, että muut asiat kenties korostuivat aineistossa enemmän. Kuitenkin myös Honkonen ja Suoranta (1999) ovat nostaneet esiin huomion siitä, kuinka perinteisesti hauskuuspuhe on suomalaiselle yhteiskunnalle hieman vieras. Leikinomaisuus ja ihmisen mieltäminen leikkivänä olentona vielä varhaisen lapsuuden jälkeenkin saattaa jäädä varjoon tavoitteellisuuden jyllätessä.

Aineiston perusteella nousi myös esiin mielenkiintoinen huomio siitä, kuinka voittamista ja menestymistä ei nostettu niiden itsensä vuoksi tärkeimmiksi asioiksi urheilussa, mutta usein valmentajien merkitykselliset kokemukset kuitenkin olivat vahvasti yhteydessä voittamiseen. Voittaminen ja menestys usein kuitenkin liitettiin muihin tärkeisiin asioihin, kuten onnistumisen kokemuksiin tai pitkäjänteisyyden palkitsemiseen. Kuitenkin tähän liittyen voidaan pohtia sitä, voiko ilman menestystä saada yhtä merkityksellisiä kokemuksia urheilun parista. Tutkielmassa aikaansaamisen arvossa menestys ja lajissa kehittyminen näyttelevätkin suurta osaa.

Haastateltavien valmentajien puheista kävi selvästi ilmi, että juniorivalmennuksessa ja seuramaailmassa on ristiriitoja sen suhteen, mihin esimerkiksi valmennuksen halutaan eniten keskittyvän. Etenkin vanhemmat nostettiin usein esiin ja yksi jatkotutkimusehdotus voisikin olla vanhempien seuratoimintaan kohdistuvien odotusten tutkiminen. Myös vertaileva näkökulma vanhempien ja jonkin toisen tahon, kuten valmentajien näkemyksistä voisi tarjota

mielenkiintoista informaatiota. Vanhempien eriävät odotukset seuratoimintaa kohtaan johtuvat varmasti myös osittain seurojen ja muiden tahojen puutteellisesta informoinnista tavoitteisiin liittyen, joten myös tehokkaiden seuratoiminnan tavoitteiden viestimisväylien ja -tapojen selvittäminen olisi kiinnostavaa.

Honkosen ja Suorannan (1999) mukaan joukkueurheilu sosiaalista ennen kaikkea oman lajin lajikulttuuriin. Aineiston pohjalta nousi toki esiin myös esimerkkejä juuri lajikohtaisista asioista, johon urheilu opettaa, mutta eri lajien valmentajien haastatteluissa nousi esiin huomattavan paljon samankaltaisuuksia heidän näkemyksissään siitä, mihin urheilu sosiaalista. Tämän tutkielman puitteissa ei vastattu, eikä pyrittykään vastaamaan, kysymykseen siitä, kuinka sosialisatioprosessi ja asiat joihin harrastuksessa opitaan eroavat eri lajien kohdalla. Tämän suuntainen tutkimus voisi auttaa ymmärtämään urheiluharrastamisen vaikutuksia lajikulttuurien näkökulmasta. On myös muistettava, että vaikka valmentajat ovat keskeisessä roolissa seuratoiminnassa, ei heidän näkökulmansa seuratoiminnan ja urheilun arvoista ole suinkaan ainoa. Samanaikaisesti tiedetään myös, että seuratoiminnassa pysymiseen vaikuttaa merkittävästi se, kokevatko lapset ja nuoret toiminnan olevan hauskaa ja motivoivaa. Hauskuuden muodostuessa monista eri tekijöistä, voisi yhdeksi jatkotutkimusaiheeksi nostaa myös sen, miten seuratoiminnan todellinen luonne näyttäytyy suhteessa siihen mitä lapset pitävät urheiluharrastamisessa hauskana. Tutkimusaiheella voisi olla annettavaa tärkeälle aiheelle, miten pitää lapset mukana urheilutoiminnassa.

Tutkielmassa nousi esiin kiinnostava ja tärkeäkin huomio siitä, kuinka urheiluharrastus opettaa pitkäjänteisyyteen ja kärsivällisyyteen. Nyky-yhteiskunnassa korostuvan pikavoittojen ja nopean tyydytyksen tavoittelun vastapainoksi urheiluharrastuksella voi siis olla tässäkin mielessä paljon annettavaa. Haastatteluissa korostettiin myös urheilun opettavan pettymyksensietoa. Tähän liittyen nostettiin esiin näkökulma siitä, kuinka elämän muilla osa-alueilla lapsia ja nuoria on ehkä liikaa suojeltu pettymyksiltä, minkä vuoksi tämän opin omaksuminen urheilun maailmasta voi muodostua entistä merkittävämmäksi. Kasvatukselliseen rooliin liittyen haastatelluilla valmentajilla oli melko yhtenevä näkemys roolin tärkeydestä ja suuruudesta, mutta tilanne ei aina ole välttämättä yhtä ruusuinen. Haastatteluissa nousikin esiin myös näkemys siitä, kuinka kaikkien valmentajien kohdalla

ymmärrys kasvatuksellisen vastuun suuruudesta ei tällä hetkellä vielä tarpeeksi hyvin toteudu, vaikka oikeaan suuntaan ollaankin menossa.

Tässä tutkielmassa on pyritty selvittämään lasten ja nuorten urheilussa korostuvia arvoja ja sitä, mihin urheileminen lapsia ja nuoria sosiaalistaa. Selvää on ainakin se, että toiminnassa näkyy moninaisten odotusten myötä laaja skaala arvoja, mutta siihen, minkä arvojen tulisi korostua enemmän suhteessa toisiinsa ei yksinkertaista vastausta ole. Itselleni tutkielma oli askel kohti entistä syvempää ymmärrystä lasten ja nuorten urheilun arvoista ja sille asetettavista odotuksista, toivottavasti se oli sitä myös lukijalle.

LÄHTEET

Aarresola, O. 2016. Nuorten urheilupolut: tutkimus kilpaurheiluun sosiaalistumisen normeista, pääomista ja toimijuudesta. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 246.

Aarresola, O., Itkonen, H., Salmikangas, A. K. & Mäkinen, J. 2019. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) *Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018*. KIHUn julkaisusarja nro 67, 28–47.

Aittola, T. 2012. Peter Berger ja Thomas Luckmann: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen, legitimaatio ja sosialisatio. Teoksessa T. Aittola (toim.) *Kasvatustieteiden tutkimus* 4/2012, 34–52.

Berg, P. 2012. Kunnan kansalaisia kasvattamassa: vanhempien ja valmentajien näkemyksiä kodin ja urheiluseuran kasvatustehtävistä. *Nuorisotutkimus* 4/2012, 34–52.

Berger, P. L., Luckmann, T., 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Suom. Raiskila, V. & Aittola, T. Helsinki: Gaudeamus.

Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2019. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa Kokko, S. & Martin, S. (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 47–56.

Coakley, J. 1986. Socialization and youth sports. Teoksessa Rees, C. & Miracle, A. (toim.) *Sport and social theory*. Champaign: Human Kinetics Publishers, 135–144.

Coakley, J. & Pike, E. 2009. *Sports in Society: Issues and Controversies*. 10. painos. London: McGraw-Hill Education.

Cuskelly, G., Hoye, R. & Auld, C. 2006. Working with Volunteers in Sport – Theory and practice. Abingdon: Routledge.

Durkheim, E. 1980. Uskontoelämän alkeismuodot: australialainen toteemijärjestelmä. Suom. S. Randell. Helsinki: Tammi.

Eskola, J. & Suoranta J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tampere: Vastapaino.

Giulianotti, R. 2015. Sport: A critical sociology. 2. painos. Cambridge: Polity Press.

Gould, D. & Carson, S. 2008. Life skills development through sport: Current status and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology* 1(1), 58–78.

Hamilton, P. 1985. Readings from Talcott Parsons. Chichester: Horwood.

Handel, G. 2006. Childhood socialization. 2. painos. New Brunswick: Aldine Transaction.

Heinemann, K. 1999. Sport clubs in various European countries. Schorndorf: Hofmann.

Heinilä, K. 2001. Terve sielu terveessä ruumiissa. Jyväskylä: Kopijyvä.

Helkama, K. 2009. Moraalipsykologia. Hyvän ja pahan tällä puolen. Helsinki: Edita.

Helkama, K. 2015. Suomalaisen arvot: Mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J., Hankonen, N., Renvik, T. A., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 10. painos. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. 4. painos. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. 21. painos. Helsinki: Tammi.

Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Helsinki: Gaudeamus.

Honkonen, R. & Suoranta, J. 1999. Junioriurheilun monet totuudet. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Tampere: Tampereen yliopisto, 7–16.

Hämäläinen, K. 2008. Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa: eetokset, ihanteet ja kasvatus urheilijoiden tarinoissa. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health 127. Diss.

Ilmanen, K. 2012. Urheilun eriytynyt moraaliperusta. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat: yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 175–188.

Ilmanen, K. 2017. Arvot liikuntakasvatuksessa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Juva: PS- kustannus, 41–53.

Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus. Diss.

Itkonen, H. 2012. Liikuntasosiologia urheilun, liikunnan ja ruumiillisuuden jäljillä. Teoksessa K. Ilmanen ja H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat. Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 7–20.

Itkonen, H. 2015. Kansalaistoimintojen kaudet ja muuttuvat käytännöt. Teoksessa Itkonen, H. & Laine, A. (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 39–58.

Itkonen, H. 2017. Vapaus valita? Nuorten pirstaloituva liikuntakulttuuri. Tieteessä tapahtuu 35 (3), 13–16.

Kenyon, G. 1986. The significance of social theory in the development of sport sociology. Teoksessa C. Rees & A. Miracle (toim.) Sport and social theory. Champaign: Human Kinetics Publishers, 3–22.

Kokkonen, J. 2015. Suomalainen liikuntakulttuuri - juuret, nykyisyys ja muutossunnat. Helsinki: Suomen Urheilumuseosäätiö.

Koski, P. 2012a. Finnish sports club as a mirror of society. International journal of Sport Policy and Politics 4 (2), 257–275.

Koski, P. 2012b. Palkattu seuraan – mitä seuraa? Seuratoiminnan kehittämistuen tulokset. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 263.

Koski, P. 2013. Liikunta- ja urheiluseuroja koskeva tietopohja ja sen kehittäminen. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6, 18–42.

Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25.

Kotkavirta, J. 2012. Urheilun etiikka ja moraalit. Teoksessa K. Ilmanen ja H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat. Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 59–82.

Kärkkäinen, P. 1992. Kisailusta urheiluksi. Teoksessa A. Heikkinen & T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Helsinki: VAPK-kustannus, 155–163.

Laakso, L. 2007. Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.). Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY, 14–24.

Lehmuskallio, M. 2011. Ei VilleGalle vaan vertaiset, valmentajat ja vanhemmat – lasten ja nuorten näkemyksiä liikuntakiinnostuksensa vaikuttajista. Liikunta & Tiede 48 (6), 24–31.

Liukkonen, J. 2009. Liikuntakasvatuksen haasteena: Kasvattaminen liikuntaan ja kasvattaminen liikunnan avulla. Liikunta & Tiede 46 (4), 34–36.

Loland, S. 2011. The normative aims of coaching. Teoksessa A.R. Hardman & C. Jones (toim.) The ethics of sports coaching. New York: Routledge, 15–19.

Loy, J. W. & Booth, D. 2000. Functionalism, sport and society. Teoksessa J. Coakley & E. Dunning (toim.) Handbook of sports studies. Lontoo: Sage Publications Ltd, 8–28.

Lämsä, J. 2009. Lasten ja nuorten liikunta yhteiskunnassa. Teoksessa H. Hakkarainen, T. Jaakkola, S. Kalaja, J. Lämsä, A. Nikander & J. Riski (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Lahti: VK-Kustannus, 15–42.

Mononen, K. 2016. Urheilijanpolku. Teoksessa Mero, A., Nummela, A., Kalaja, S. & Häkkinen, K. 2016. Huippu-urheiluvalmennus: Teoria ja käytäntö päivittäisvalmennuksessa. Lahti: VK-Kustannus Oy, 29–34.

Mäenpää, P. & Korkatti, S. 2012. Urheiluseurat 2010-luvulla. Ajatuksia seurojen kehittymisestä ja kehittämisestä. SLU - Julkaisusarja 1/2012.

Nieminen, J. 2003. Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi. Teoksessa S. Aapola & M. Kaarinen (toim.) Nuoruuden vuosisata – Suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen Nuorison Historia, 260–281.

Ojanen, E. 2011. Arvot, tosiasiat ja sivistys. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 7–16.

Parsons, T. 1966. Societies: Evolutionary and comparative perspectives. New Jersey. Prentice-Hall.

Parsons, T., Bales, R. F., Olds, J., Zelditch, M., Jr & Slater, P. E. 1956. Family: Socialization and interaction process. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.

Pesola, A. 2013. Luomuliikunnan vallankumous: Sohvan pohjalta taisteluvoittoon! Lahti: Fitra.

Puohiniemi, M. 1995. Values, consumer attitudes and behaviour. An application of Schwartz's value theory to the analysis of consumer behavior and attitudes in two national samples. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Vantaa: Limor kustannus.

Puronaho, K. 2014. Drop-out vai throw-out?: Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:5.

Puska, M., Lämsä, J. & Potinkara P. 2017. Valmentaminen ammattina Suomessa 2016. Kihun julkaisusarja nro 53.

Rannikko, A., Harinen, P., Kuninkaanniemi, H., Liikanen, V. & Ronkainen, J. 2014. Nuorten vaihtoehtoliikunta yhteisöllisen kasvun ja oppimisen mahdollistajana. Kasvatus & Aika 8 (3), 36–48.

Rokeach, M. 1973. The nature of human values. New York: Free Press.

Saaristo, K. & Jokinen, K. 2004. Sosiologia. Helsinki: WSOY.

Schwartz, S. H. 2012. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture* 2(1), 1–20.

Stevenson, C., & Nixon, J. 1972. A conceptual scheme of the social functions of sport. *Sportwissenschaft*, 2, 119–132.

Stolley, K. S. 2005. *The basics of sociology*. Westport: Greenwood Press.

Suoninen, E., Lahikainen, A. & Pirttilä-Backman, A. 2013. Hyvinvointi ja pahoinvointi. Teoksessa E. Suoninen, A. Lahikainen, A. Pirttilä-Backman & M. Ahokas (toim.) *Arjen sosiaalipsykologia*. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro, 291–319.

Szerovay, M. 2015. Liikunnan ja urheilun järjestökentän muutoksia. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 117–132.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vehmas, H. 2010. *Liikuntamatkalla Suomessa: Vapaa-ajan valintoja jälkimodernissa yhteiskunnassa*. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 143. Diss.

Walters, S. R., Payne, D., Schluter, P. J. & Thomson, R. W. 2010. It's all about winning, isn't it? Competing discourses in children's sport in New Zealand. *European Journal for Sport and Society* 7 (2), 105–116.

LIITTEET

LIITE 1.

TEEMAHAASTATTELU

Teema 1: Valmennustausta

- Minkä lajin parissa valmennat?
- Millaisia ryhmiä tai urheilijoita valmennat?
  - o Miten isoja ryhmiä?
  - o Sukupuolijakauma?
  - o Millä tasolla kilpailee?
- Miten kuvailisit omaa valmennushistoriaasi?
  - o Miten päätynyt tähän pisteeseen?
  - o Miten pitkään valmentanut?

Teema 2: Lasten ja nuorten urheilun merkitykset

- Mitkä ovat mielestäsi tärkeitä asioita lasten ja nuorten urheilussa?
  - o Millaisia tavoitteita lasten ja nuorten urheilulla tulisi olla?
  - o Mihin lasten ja nuorten valmennuksen tulee painottua?
  - o Miten tavoitteet ja arvot mielestäsi toteutuvat arjen valmennuksessa?
  - o Mitkä ovat mielestäsi valmentajan tärkeimpiä tehtäviä?
  - o Millaisia ominaisuuksia hyvällä valmentajalla on?
- Mitkä ovat olleet merkityksellisimpiä kokemuksia valmennusurallasi?
  - o Mikä kokemuksista teki merkittäviä?

Teema 3: Arvoristiriidat urheiluvalmennuksessa

- Miten muiden tahojen käsitykset lasten ja nuorten urheilun tärkeistä asioista näyttäytyvät suhteessa omaan käsityksiisi?
  - o Esimerkiksi seura, vanhemmat ja valmennettavat itse
- Oletko joutunut toimimaan valmennuksessa arvojesi vastaisesti?
  - o Millaisessa tilanteessa?

- Miten usein?

Teema 4: Urheiluharrastuksen mahdolliset vaikutukset

- Millaisia vaikutuksia urheiluharrastuksella mielestäsi on urheileviin lapsiin ja nuoriin?
  - Mitkä ovat mielestäsi tärkeimpiä arvoja ja taitoja, joita urheiluharrastus opettaa?
  - Onko näistä taidoista/arvoista mielestäsi hyötyä urheilun ulkopuolella?
  - Onko valmennuksessa käsitelty sitä, miten näitä asioita voi hyödyntää urheilun ulkopuolella?
  - Opettaako urheiluharrastus mielestäsi jotain, mistä on haittaa urheilun ulkopuolella?
  - Millainen vaikutus urheiluharrastuksella mielestäsi on urheilevien lasten ja nuorten identiteettiin?

Teema 5: Valmentajan kasvatuksellinen rooli

- Millaisena näet valmentajan roolin kasvattajana?
- Onko sinulla valmennuksessa kasvatuksellisia tavoitteita?
- Millaisilla keinoilla pyrit toteuttamaan tavoitteita?
- Onko sinulla jotain pedagogista koulutusta?

Teema 6: Taustatiedot

-ikä

-sukupuoli

-koulutus

Onko jotain mitä haluaisit vielä kertoa?

LIITE 2.

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

LIIKUNTATIETEELLINEN TIEDEKUNTA

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

29.3.2021

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Pro gradu -tutkielman nimi ja rekisterinpitäjä

Lasten ja nuorten urheiluharrastuksessa korostuvat arvot ja urheiluharrastuksen sosiaalistava tehtävä

Rekisterinpitäjä Julius Liimatta, jueeliim@student.jyu.fi, puh. 0440 126 598

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Pyydän sinua haastateltavaksi tutkimukseen, jossa tarkastellaan lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnassa ja erityisesti valmennuksessa korostuvia arvoja. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitä asioita valmentajat pitävät tärkeinä lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnassa. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään valmentajien näkemyksiä kasvatuksellisesta roolistaan.

Tutkimukseen osallistuvat henkilöt pysyvät tutkimusraportissa anonyymeinä. Tutkimus tehdään yhteistyössä Mieli Suomen Mielenterveys ry:n kanssa ja tutkimuksesta valmistuu liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, joka tulee olemaan luettavissa Jyväskylän yliopiston sähköisessä julkaisuarkistossa.

Tutkimusta varten haastatellaan täysi-ikäisiä valmentajia, jotka valmentavat lapsia ja nuoria eri urheilulajeissa. Haastateltavien hankinnassa on auttanut Mieli ry, ja olet ilmaissut mielenkiintosi tutkimukseen osallistumisesta heille.

Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistumisen milloin tahansa.

Tutkimuksen kulku

Tutkimuksen aineisto muodostuu urheiluvalmentajien teemahaastatteluista, joista kukin kestää noin 45-60 minuuttia. Haastatteluaineisto kerätään vuoden 2021 kevään aikana.

Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat haitat ja epämukavuudet

Tutkimushaastattelut tallennetaan ääni- ja videotallenteelle. Kerättyjä tietoja sekä tutkimustuloksia käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla, katoamisesta aiheutuvia haittoja minimoiden. Tutkimukseen osallistuvia henkilöitä ei ole mahdollista tunnistaa tutkimusraportista, ja myös aineiston analyysi tapahtuu anonyymisti.

Tutkielman kustannukset

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimus on liikunnan yhteiskuntatieteiden maisteriopiskelija Julius Liimatan pro gradu -tutkielma. Tutkimuksen arvioidaan valmistuvan syksyyn 2021 mennessä ja se julkaistaan Jyväskylän yliopiston JYX-julkaisuarkistossa sekä Mieli ry:n toimesta.

Pro gradu -tutkielman ohjaaja

Hanna Vehmas, hanna.m.vehmas@jyu.fi. Yliopistonlehtori, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteet

LIITE 3.

TIETOSUOJAILMOITUS

LIIKUNTATIETEELLINEN TIEDEKUNTA

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

29.3.2021

1 Kuvaus henkilötietojen käsittelystä tieteellisessä tutkimuksessa (tietosuojailmoitus EU (679/2016) 13, 14, 30 artikla)

Tutkimuksessa ”Lasten ja nuorten urheiluharrastuksessa korostuvat arvot ja urheiluharrastuksen sosiaalistava tehtävä” käsiteltävät henkilötiedot

Tutkimuksessa Sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja: haastattelun äänitallenne.

Tämä tietosuojailmoitus on toimitettu tutkittavalle sähköpostitse.

Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA-alueen ulkopuolelle.

Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Henkilötietojasi käytetään ja luovutetaan vain historiallista/tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten (tilastointi).

Tunnistettavuuden poistaminen

Aineisto analysoidaan anonymisti. Tutkittavia ei voida tunnistaa tutkimusraportista.

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

käyttäjätunnuksella salasanalla käytön rekisteröinnillä kulunvalvonnalla (fyysinen tila)
 muulla tavoin, miten:

Tutkijat ovat suorittaneet tietosuoja ja tietoturvakoulutukset

Kyllä

Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusrekisteri hävitetään 4/2022 mennessä eli vuoden sisällä tutkimukseen liittyvien haastatteluiden suorittamisesta.

Tutkimuksen vastuullinen tutkija / pro gradu -tutkielman tekijä: Julius Liimatta, 0440 126 598, jueeliim@student.jyu.fi

Yhteyshenkilö / pro gradu -tutkielman ohjaaja: Hanna Vehmas, hanna.m.vehmas@jyu.fi, Jyväskylän Yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteet

Rekisteröidyn oikeudet

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa. Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä yliopiston tietosuojavastaavaan. Kaikki oikeuksien toteuttamista koskevat pyynnöt toimitetaan Jyväskylän

yliopiston kirjaamoon. Kirjaamo ja arkisto, PL 35 (C), 40014 Jyväskylän yliopisto, puh. 040 805 3472, e-mail: kirjaamo(at)jyu.fi. Käyntiosoite: Seminaarinkatu 15 C-rakennus (Yliopiston päärakennus, 1. krs), huone C 140.

Tietoturvaloukkauksesta tai sen epäilystä ilmoittaminen Jyväskylän yliopistolle

<https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuojailmoitus/ilmoita-tietoturvaloukkauksesta>

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>)

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki, PL 800, 00531 Helsinki

Puhelinvaihde: 029 566 6700

Sähköposti (kirjaamo): tietosuoja(at)om.fi